

Plan de Convivencia

CEIP Coirón - Dena

ÍNDICE

1.-INTRODUCCIÓN.....	4
1.1.- CARACTERÍSTICAS DO CENTRO.....	4
2.- ANÁLISE DA CONVIVENCIA DO CENTRO.....	4
2.1.-PARTICIPACIÓN.....	4
2.2.- VALORACIÓN DE ASPECTOS DA CONVIVENCIA NO CENTRO.....	5
2.3.- A CONVIVENCIA NO CURRÍCULO EDUCATIVO.....	7
3.- OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DERIVADOS DA ANÁLISE PREVIA.....	8
3.1.- OBXECTIVOS XERAIS.	8
3.2.- OBXECTIVOS ESPECÍFICOS.....	9
4.- DESCRICIÓN DAS ACTUACIÓN, DAS MEDIDAS OU DOS PROGRAMAS QUE SE VAN DESENVOLVER PARA FAVORECER A CONVIVENCIA.	10
5.- RELACIÓN DO PLAN DE CONVIVENCIA, O PLAN DE ACCIÓN TITORIAL E AS NORMAS DE ORGANIZACIÓN E FUNCIONAMENTO.....	11
6.- ELEMENTOS A CONSIDERAR NA ORGANIZACIÓN DO CENTRO.	12
6.1.- Horario para titorías.	12
6.2.- Organización de filas e entrada ás aulas.....	12
6.3.- Normas mínimas de aula e consecuencias consensuadas.....	13
6.4.- Potenciación do aprendizaxe cooperativo.	13
6.5.- Organización de actividades lúdico educativas no recreo.....	13
6.6.- A Asamblea como recurso educativo en todos os niveis.	13
7.- NORMAS DE CONVIVENCIA.....	14
7.1.- CONCRECIÓN DOS DEBERES E DEREITOS DOS MEMBROS DA COMUNIDADE EDUCATIVA.	15
7.2.- PROTOCOLO DE APLICACIÓN ANTE O INCUMPLIMENTO DAS NORMAS E AS CONDUCTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.....	19
7.2.1.- CONDUCTAS CONTRARIAS ÁS NORMAS DE CONVIVENCIA 19	
7.2.2.- CONDUCTAS GRAVEMENTE PERXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA DO CENTRO.....	20
7.2.3.- PROCEDEMENTO SANCIONADOR 21	
7.2.4.- FUNCIONAMENTO DA AULA DE AUTOCONECAMENTO E APRENDIZAXE.	22
8.- FORMACIÓN EN CONVIVENCIA.....	23
8.1.- Formación do profesorado.	24
8.1.1.- Formación do profesorado en mediación.	
8.2.- Formación do alumnado.....	24
8.2.1.- Programas de habilidades emocionais e sociais.....	24
8.2.2.- Plan de Acción Titorial.	24
8.2.3.- Alumnos Mediadores-Axudantes.....	24
8.2.3.1.- Selección.	24
8.2.3.2.- Formación.	25
9.- MEDIACIÓN ESCOLAR.....	25
9.1.- Concepto.	25
9.2.- Requisitos básicos.	25
9.3.- Funcións dos alumnos Axudantes-Mediadores.....	25
9.4.- Os alumnos Mediadores-Axudantes como dinamizadores da convivencia e o xogo cooperativo.	26
10.- FORMACIÓN E IMPLICACIÓN DAS FAMILIAS.	27
10.1.- A través das reunións grupais.....	27

10.2.- A través da ANPA.....	27
11.- PROMOCIÓN DE ACTIVIDADES PARA A IGUALDADE ENTRE MULLERES E HOMES E A PREVENCIÓN DE VIOLENCIA DE XÉNERO.	27
12.- PROTOCOLO PARA CASOS DE ACOSO E CIBERACOSO.....	28
12.1.- INTRODUCCIÓN	28
12.2.- IDENTIFICACIÓN DO ACOSO ESCOLAR	29
12.3.-. PROTOCOLO DE ACTUACIÓN	34
12.4.-. ESTRATEXIAS DE PREVENCIÓN.....	47
12.5.-. O CIBERACOSO.....	50
12.6.-. A RESPONSABILIDADE DO CENTRO. ASPECTOS XURÍDICOS	55
13.- A COMISIÓN DE CONVIVENCIA	59
14.- MECANISMOS DE COORDINACIÓN E COLABORACIÓN.....	60
15.- DIFUSIÓN DO PLAN.	61
16.- AVALIACIÓN DO PLAN.....	61
17.- ANEXOS.....	61
AVISO INFORMATIVO	62
INFORME DE CONDUCTA CONTRARIA ÁS NORMAS DE CONVIVENCIA DO CENTRO	63
INFORME DE CONDUCTA GRAVEMENTE PERXUDICIAL PARA ÁS NORMAS DE CONVIVENCIA DO CENTRO	64
FICHA DE AUTO OBSERVACIÓN	65
COMPROMISO POR FALTA DE RESPECTO PERSOAL	66
COMPROMISO POR FALTA DE RESPECTO MATERIAL.....	67
NOVO COMPROMISO.....	68
PROPOSTA DE ACTIVIDADE.....	69
ENQUISA AO PROFESORADO SOBRE CONVIVENCIA E ACOSO	71
ENQUISA AO ALUMNADO SOBRE CONVIVENCIA E ACOSO.....	74
INDICADORES ESCOLARES SOBRE UN POSIBLE CASO DE ACOSO ESCOLAR.....	79
INDICADORES FAMILIARES SOBRE UN POSIBLE CASO DE ACOSO ESCOLAR	80

1.- INTRODUCCIÓN.

1.1.- CARACTERÍSTICAS DO CENTRO.

O noso centro educativo, o CEIP de Coirón está situado na poboación de Dena, no concello de Meaño. O centro ten 15 unidades, 12 de Primaria e 3 de Infantil. O centro comezará o curso que ven coa xornada única e conta con servizo de comedor e transporte

O profesorado co que contamos no curso 2015-2016 é o seguinte:

12 mestres titores de Primaria, 3 mestras de EI, 2 mestres de Educación Física, 2 mestras de Inglés (unha das cales é compartida coa EEI de Xil), 2 Mestras de Relixión (unha das cales é compartida coa EEI de Xil), 1 mestra de apoio a EI, 1 mestre de música, 2 mestras de Pedagogía Terapéutica (unha delas ven ao centro un so día á semana), 1 mestra de Audición e Linguaxe e 1 Orientador compartido coa EEI de Xil.

O horario do profesorado será para o vindeiro curso de 8:45 a 13:45 horas e os martes pola tarde de 16:00 a 19:00, a biblioteca permanecerá aberta todos os días de outubro a maio (excepto os martes) atendida polo profesorado do centro.

2.- ANÁLISE DA CONVIVENCIA NO CENTRO

Previamente á confección do Plan, nos propuxemos facer unha enquisa inicial aos pais, aos mestres e aos nenos do 5º e 6º de primaria para que nos aportasen a súa visión da convivencia no centro en catro apartados:

- A convivencia no centro.
- Os conflitos máis frecuentes,
- Os conflitos nos últimos anos.
- Iniciativas que consideran necesarias para mellorar.

As preguntas se fixeron segundo unha escala valorativa que ía do 1 ao 7. Estes son os datos de participación e os resultados obtidos nunha enquisa aplicada durante o curso 2014-15.

2.1.- PARTICIPACIÓN.

	NÚMERO	PARTICIPAN	%
PAIS DE INFANTIL	85	12	14,11
PAIS DE 1º CICLO EP	69	27	39,13
PAIS DE 2º CICLO EP	67	25	37,31
PAIS DE 3º CICLO EP	76	46	60,52
TOTAL PAIS	297	110	37,03
ALUMNOS 5º E 6º EP	76	52	68,42
MESTRES	27	14	51,85

2.2.- VALORACIÓN DE ASPECTOS DA CONVIVENCIA NO CENTRO.

En xeral, pódese apreciar que a percepción que teñen os pais acerca da convivencia no centro é, en xeral, boa. En especial no que respecta á relación entre o alumnado e o profesorado e ás familias co profesorado, sendo un pouco peor valoradas as relacións entre o persoal non docente co resto e as relacións coa Administración educativa.

O que máis valoran os mestres é a excelente relación co equipo directivo, e, en segundo lugar as relacións entre o profesorado. Tamén é moi ben valorada a relación entre profesorado e alumnado. Como aspectos a mellorar os mestres ven as relacións entre o alumnado e, especialmente, as relacións coa Administración educativa.

Os alumnos perciben claramente as óptimas relacións tanto entre o profesorado como co equipo directivo. Tamén valoran moi positivamente as relacións co contorno escolar e as relacións entre o profesorado e o alumnado. Como aspectos a mellorar poderíanse considerar as relacións do alumnado co profesorado e, especialmente as relacións do persoal non docente co resto.

En xeral se aprecia entre os tres colectivos (pais, mestres, alumnos) unha clara percepción da boa relación entre o profesorado e tamén co equipo directivo, así como a coincidencia da boa relación do profesorado co alumnado, aínda que, en xeral se percibe que a relación entre o alumnado é mellorable así como a relación do alumnado co profesorado. Tanto os pais como os alumnos perciben tamén que deben mellorar as relacións do persoal non docente co resto.

Segundo os pais, aínda que cunha percepción relativamente baixa, os conflitos máis frecuentes se producen claramente entre os alumnos, seguidos dos que se poden producir entre profesorado e alumnado ou entre pais e fillos sendo a valoración do resto de conflitos avaliados practicamente insignificante.

Cun nivel de percepción máis alto que os pais, os mestres indican claramente que os conflitos máis frecuentes se producen entre os alumnos, seguidos dos producidos entre o centro e a Administración educativa e os que se dan entre os pais e os fillos. Por último, e en menor medida, os conflitos entre profesorado e alumnado.

*O nivel de percepción da conflictividade entre o alumnado é **moi baixo**, sendo unicamente salientable a percepción de conflictividade entre alumnado de diferentes cursos aínda que con escasa valoración.*

En xeral, con referencia aos conflitos máis frecuentes, a comunidade educativa percibe, de forma unánime, que as relacións entre o alumnado son mellorables, percepción máis firme entre o profesorado. Tamén os pais e o profesorado están de acordo en que se poden mellorar as relacións entre pais e fillos. O profesorado incide tamén, de forma implícita, na necesidade de mellora das relacións coa Administración educativa. Resulta

sorprendente a percepción tan baixa do nivel de conflitividade xeral entre o alumnado, probablemente por desinformación sobre a definición, causas, e valoración de situacións conflitivas.

En canto a aspectos concretos de conflitos nos últimos anos, os pais teñen, en xeral unha valoración positiva, salientando unicamente as agresións verbais entre o alumnado, aspecto que é necesario mellorar.

A percepción da conflitividade entre o profesorado, aínda que en límites aceptables, é máis alta, salientando catro aspectos: en primeiro lugar as condutas disruptivas nas aulas, en segundo lugar as agresións verbais entre o alumnado, en terceiro lugar a indisciplina, e, por último, e en menor medida, as agresións físicas entre o alumnado, tendo o resto de aspectos da enquisa un valor residual.

Cun nivel de percepción baixo, unha vez máis, os alumnos de 5º e 6º de Primaria coinciden co profesorado, aínda que en menor medida, en que se deben ter en conta tanto as agresións verbais entre o alumnado como as condutas disruptivas e a indisciplina nas aulas.

Os tres colectivos enquisados coinciden en que é necesario diminuír ou erradicar as agresións verbais entre o alumnado, e, tanto o alumnado como, en maior medida, o profesorado opinan que resulta necesario atallar algunhas condutas disruptivas e indisciplina nas aulas, tendo en conta que son aspectos puntuais, que non se producen a miúdo, pero, en definitiva, son aspectos a mellorar.

En canto ás iniciativas para mellorar propostas, os pais, en xeral valoran bastante ben as iniciativas ofrecidas, aínda que non parecen considerar que dar máis participación ás familias na xestión do centro poida mellorar en gran medida a convivencia no mesmo, aínda que si parecen avaliar máis positivamente aspectos como un estilo docente respectuoso e positivo, mellorar os recursos do centro, adaptar o currículo ás necesidades dos alumnos, informar ás familias sobre estratexias ante conflitos ou utilizar metodoloxías máis activas e participativas.

O profesorado fai unha valoración máis alta, en xeral, que os pais, acerca das medidas propostas, agás con respecto á participación dos pais na xestión do centro ou no que respecta a reforzar a disciplina, aspectos que os mestres non consideran moi importantes para mellorar a convivencia. O resto de aspectos si que os consideran importantes e axeitados, especialmente a unificación de criterios entre o profesorado, a adopción dun estilo docente respectuoso e positivo, formar ao profesorado sobre estratexias ante conflitos ou facer grupos de mediación en conflitos.

Os alumnos fan unha valoración alta das medidas propostas aínda que non parecen considerar que facer grupos de alumnos máis reducidos ou reforzar a disciplina poidan influir moito na convivencia no centro. Pola contra, un estilo docente respectuoso e positivo, o traballo cooperativo e unha metodoloxía máis activa e participativa poden influir moito na convivencia.

Dos resultados das enquisas das propostas de mellora feitas aos diferentes colectivos pódese inferir que un estilo docente respectuoso e positivo é a proposta mellor valorada en conxunto tanto por pais, mestres como alumnos. Por outra banda, así como os mestres poñen máis o acento en propostas para aprender a manexar os conflitos tanto por parte dos pais como dos propios mestres, os pais e os alumnos inciden máis sobre as metodoloxías, máis activas, participativas e cooperativas.

Os pais tamén reclaman unha maior formación en estratexias para manexar conflitos. Os mestres valoran positivamente a formación de grupos de mediación en conflitos.

Polo tanto, son tres os eixos de actuación de mellora máis valorados: o estilo docente, a formación en manexo de conflitos e a metodoloxía docente.

2.3.- A CONVIVENCIA NO CURRÍCULO EDUCATIVO.

Os obxectivos da etapa de educación primaria especificados no Decreto 105/2014 polo que se establece o currículo de Ed. Primaria danlle unha preponderancia sustancial a aquelas cuestións que teñen que ver coa convivencia e aspectos de carácter funcional.

Se facemos un análise destes obxectivos, apreciaremos que os obxectivos que teñen que ver con contidos específicos de materias ou materias tradicionais son moi poucos en detrimento de obxectivos que teñen que ver con competencias emocionais ou que teñen que ver con saber facer, saber ser ou aprender a aprender.

Segundo o Decreto 105/2014 polo que se establece o currículo de Ed. Primaria, no seu artigo 3º indica claramente que a educación primaria contribuirá a desenvolver nos nenos e nas nenas as capacidades que lles permitan:

- a) **Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia**, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.
- b) Desenvolver **hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade** no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo/a, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe, e espírito emprendedor.
- c) Adquirir **habilidades para a prevención e para a resolución pacífica de conflitos** que lles permitan desenvolverse con autonomía no ámbito familiar e doméstico, así como nos grupos sociais cos que se relacionan.
- d) **Coñecer, comprender e respectar as diferentes culturas e as diferenzas entre as persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación de persoas con discapacidade nin por outros motivos.**
- e) Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega e a lingua castelá, e desenvolver hábitos de lectura en ambas as linguas.
- f) Adquirir en, polo menos, unha lingua estranxeira a competencia comunicativa básica que lles permita expresar e comprender mensaxes sinxelas e desenvolverse en situacións cotiás.
- g) Desenvolver as competencias matemáticas básicas e iniciarse na resolución de problemas que requiran a realización de operacións elementais de cálculo,

coñecementos xeométricos e estimacións, así como ser quen de aplicalos ás situacións da súa vida cotiá.

h) Coñecer os aspectos fundamentais das ciencias da natureza, as ciencias sociais, a xeografía, a historia e a cultura, con especial atención aos relacionados e vinculados con Galicia.

i) Iniciarse na utilización, para a aprendizaxe, das tecnoloxías da información e da comunicación, **desenvolvendo un espírito crítico ante as mensaxes** que reciben e elaboran.

j) Utilizar diferentes representacións e expresións artísticas e iniciarse na construción de propostas visuais e audiovisuais.

k) **Valorar a hixiene e a saúde**, aceptar o propio corpo e o das demais persoas, **respectar as diferenzas** e utilizar a educación física e o deporte como medios para favorecer o desenvolvemento persoal e social.

l) Coñecer e **valorar os animais máis próximos ao ser humano e adoptar modos de comportamento que favorezan o seu coidado**.

m) **Desenvolver as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos** da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como unha **actitude contraria á violencia, aos prexuízos de calquera tipo e aos estereotipos sexistas e de discriminación por cuestións de diversidade afectivo-sexual**.

n) **Fomentar a educación viaria e actitudes de respecto** que incidan na prevención dos accidentes de tráfico.

o) Coñecer, apreciar e valorar as singularidades culturais, lingüísticas, físicas e sociais de Galicia, poñendo de relevancia as mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e á sociedade galegas.

Pódese apreciar claramente que **o currículo incide dunha forma clara en aspectos que teñen que ver coa convivencia, as diferenzas entre as persoas e o respecto interpersoal**, pero xeralmente se atenden máis nas aulas os obxectivos que teñen máis que ver con coñecementos conceptuais, máis alá dos instrumentais básicos.

É por isto que creemos necesario potenciar o cumprimento destes obxectivos dunha forma moi importante.

3.- OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DERIVADOS DA ANÁLISE PREVIA

Unha vez analizadas as enquisas de valoración da convivencia no centro, os obxectivos que nos propoñemos con este Plan de Convivencia son os seguintes:

3.1.- OBXECTIVOS XERAIS.

a) Facilitarlles aos órganos de goberno e ao profesorado instrumentos e recursos en relación coa prevención da violencia, a mellora da convivencia no centro.

b) Concienciar e sensibilizar a comunidade educativa sobre a importancia dunha adecuada convivencia escolar e sobre os procedementos para melloralala e acadar un ambiente educativo que permita o óptimo aproveitamento dos recursos que a sociedade pon á disposición do alumnado.

- c) Fomentar nos centros educativos os valores, as actitudes e as prácticas que permitan mellorar o grao de aceptación e cumprimento das normas e avanzar no respecto á diversidade e no fomento da igualdade entre homes e mulleres.
- d) Facilitar a prevención, a detección, o tratamento, o seguimento, a xestión e a resolución dos conflitos que se poidan producir no centro e aprender a utilizalos como fonte de experiencia e aprendizaxe.
- e) Facilitar a prevención, detección e eliminación de todas as manifestacións de violencia, especialmente do acoso escolar, da violencia de xénero e das actitudes e comportamentos xenófobos e racistas.
- f) Facilitar a conciliación ou a mediación para a resolución pacífica dos conflitos.
- g) Contribuír desde o ámbito da convivencia á adquisición das competencias básicas, particularmente das competencias social e cidadá e para a autonomía e iniciativa persoal.
- h) Fomentar e facilitar a participación, a comunicación e a cooperación das familias no mantemento da convivencia nos centros docentes.
- i) Establecer, incrementar e consolidar as relacións con entidades e institucións do contorno que contribúan á construción de comunidades educadoras e a unha convivencia de calidade que potencie os dereitos e as liberdades fundamentais.

3.2.- OBXECTIVOS ESPECÍFICOS.

- 1º.- Potenciar ás titorías como base para formar aos alumnos en convivencia, suxerindo ao profesorado a habilitación dun espazo temporal organizado para exercer de forma sistemática as funcións de titoría e a aplicación do PAT.
- 2º.- Mellorar a convivencia a través do proxecto educativo do centro engadindo e modificando elementos do mesmo.
- 3º.- Potenciar a formación do profesorado en convivencia, educación emocional e tratamento dos conflitos.
- 4º.- Implicar ás familias na mellora da convivencia no centro, así como aumentar as expectativas con respecto ao que a escola pode aportar aos nenos.
- 5º.- Mellorar a experiencia de mediación en conflitos no centro tanto a través de alumnado como de profesorado.
- 6º.- Establecer un protocolo de actuación nos casos de acoso escolar.

4.- DESCRIPCIÓN DAS ACTUACIÓN, DAS MEDIDAS OU DOS PROGRAMAS QUE SE VAN DESENVOLVER PARA FAVORECER A CONVIVENCIA.

Os resultados da enquisa efectuada entre profesorado, familias e alumnado indican que existe unha moi boa relación entre os diferentes colectivos da comunidade educativa. Aínda así, se fai evidente que existen cousas que deben mellorar. Entre elas se destacan as agresións verbais entre o alumnado e certas condutas disruptivas nas aulas que poden ter que ver coa percepción da mellorable relación entre alumnado ou entre alumnado e profesorado.

As diferentes propostas dos membros da comunidade educativa inciden, en xeral, na adopción dun estilo docente respectuoso e positivo.

As familias inciden tamén na información ás familias sobre estratexias ante conflitos e na adopción por parte do profesorado de metodoloxías activas e participativas.

Neste sentido, será interesante, por unha parte, fomentar entre os pais, ben dende as reunións grupais ou ben a través da propia ANPA habilidades e coñecementos sobre conflito, diálogo e mediación, que poderían ser impartidos polo propio Departamento de Orientación.

Por outra parte, tanto os alumnos como as propias familias insisten na adopción de metodoloxías de aprendizaxe activas e participativas e de traballo cooperativo que posibiliten que a convivencia mellore froito dunha maior participación e motivación do alumnado no seu proceso educativo.

O profesorado incide na unificación de criterios entre o profesorado como factor de mellora da convivencia. Existen diferentes medidas que se poden adoptar a este respecto. Entre elas a unificación de criterios metodolóxicos ou a consensuación de normas de aula.

En canto á formación sobre estratexias de conflitos entre o profesorado se poden implementar momentos nas horas de reunión do profesorado para que o Departamento de Orientación explique ao profesorado os contidos do curso de mediación que se fai co alumnado.

Ao longo do presente Plan se desenvolven as diferentes medidas que poden poñerse en práctica ao longo do curso.

Mediación escolar

A mediación escolar constitúe unha forma óptima de aprendizaxe dos conflitos. Implica a posta en práctica dunha serie de pasos que levan a que a canalización do conflito se faga a través do diálogo. Resultaría moi interesante que tanto as familias, o profesorado como os alumnos coñezan este proceso.

Sensibilización da comunidade educativa na igualdade entre homes e mulleres

Nunha sociedade na que aínda, por desgraza, non existe a plena igualdade, de facto, entre homes e mulleres, resulta especialmente importante incluír en todo Plan de Convivencia, ademais das actividades propias do propio PAT, actividades que contribúan á sensibilización da comunidade educativa en torno a este tema e non ser tratado como un mero tema transversal.

Habilidades e competencias sociais

As habilidades sociais, como todas as habilidades, son o resultado do aprendizaxe e, sobre todo, da práctica. Moitos alumnos carecen delas, moitas veces porque non teñen patróns imitativos axeitados e, por ende, non poden practicar unhas habilidades que non aprenderon ou ben non as poñen en práctica porque non se viron reforzados suficientemente. Dende o Departamento de Orientación se facilita información a calquera membro da comunidade educativa interesado en mellorar ditas habilidades.

Aula de autoconñecemento e aprendizaxe

A Aula de autoconñecemento e aprendizaxe é un aula que se constituiría para casos específicos nos que o alumnado non poida permanecer na aula ordinaria froito da súa conduta. A consideramos unha medida extraordinaria e ten un carácter educativo e de autoconñecemento para o propio alumno.

Protocolo xeral de prevención, detección e tratamento do acoso escolar

O acoso escolar é un tema importante. Aínda que se fai prevención dende os centros, moitas veces pasan desapercibidas certas condutas que poden ser consideradas como acoso e, polo tanto, necesitamos un protocolo que nos axude tanto a previlo, detéctalo e tratalo.

Procedementos de corrección de condutas contrarias á convivencia

Aínda que no noso centro as condutas contrarias á convivencia danse de forma moi illada, convén ter en conta un protocolo que nos permita saber cómo actuar en caso de que as condutas sexan o suficientemente graves como para que ter que tomar medidas concretas.

5.- RELACIÓN DO PLAN DE CONVIVENCIA, O PLAN DE ACCIÓN TITORIAL E AS NORMAS DE ORGANIZACIÓN E FUNCIONAMENTO.

A relación entre o Plan de Convivencia, o Plan de Acción Titorial e as Normas de Organización e Funcionamento (NOF) ou Regulamento de Réxime Interior é moi estreita. Por unha parte, o Plan de Convivencia, unha vez analizada a realidade socio-escolar do centro, establece as liñas de acción que será necesario poñer en marcha para que o resto de plans se articulen en función destas liñas no relativo á convivencia.

Por unha parte, o Proxecto Educativo do centro deberá incorporar aquelas iniciativas ou melloras que se deriven do Plan de Convivencia e que deban ser incluídas no proxecto de centro e na propia programación xeral anual.

O NOF deberá ter en conta, ao establecer as normas de convivencia do centro e, sobre todo, as consecuencias do incumprimento das devanditas normas, aquelas directrices que de forma explícita ou implícita deriven do propio Plan de Convivencia dado que o devandito plan é o que, unha vez analizado o contexto e a realidade educativa e convivencial do centro, establece as prioridades e liñas xerais de actuación podendo xerar iniciativas tanto a nivel da acción titorial coma de normativa específica dentro do propio NOF.

Canto máis se poida recorrer ao PAT e menos ao NOF e o Plan de Convivencia será un indicativo dunha mellor articulación da xestión da convivencia no centro.

Consideramos o PAT, pois, un elemento clave na xestión da convivencia do noso centro. É o documento que pon en práctica de forma efectiva a maior parte das iniciativas prácticas que se articulan no Plan de Convivencia.

Resulta, polo tanto, primordial, que os titores o poñan en práctica se queremos que as variables que inciden na convivencia do centro e que se diagnosticaron no proceso previo á confección do plan sexan correctamente tratadas.

6.- ELEMENTOS A CONSIDERAR NA ORGANIZACIÓN DO CENTRO.

Polo que respecta á organización do centro creemos necesario modificar algúns elementos para que mellore a convivencia no noso centro.

6.1.- Horario para titorías.

Creemos necesario darlle á convivencia un espazo temporal onde se poidan poñer en práctica, a través do Plan de Acción Titorial, accións encamiñadas a que o alumnado aprenda a convivir, independentemente daquelas incluídas de forma transversal nas propias programacións das materias.

Sería importante que os titores habilitasen espazos temporais para exercer estas importantes labores titorías de forma axeitada.

6.2.- Organización de filas e entrada ás aulas.

Bastantes dos problemas de convivencia no centro danse nas filas e no patio de recreo. Nos propuxemos, namentres os alumnos non dispoñen de ferramentas emocionais para mellorar o seu autocontrol, mellorar a organización das filas de tal forma que os alumnos se calmen antes de subir ás aulas. Tamén as subidas ás mesmas se farán en orden e en calma de tal forma que poidan retomar ás clases dunha forma axeitada. Sería ideal que os alumnos estivesen situados sempre no mesmo lugar na fila para que non dar pé a disputas por estar nun lugar concreto dentro da mesma.

6.3.- Normas mínimas de aula e consecuencias consensuadas.

Resulta importante que exista un sistema consensuado de normas de aula que nos permitise que ao principio de curso, cando se establecen as normas nas aulas, poidamos guiar aos alumnos para que seleccionen esas normas e unhas consecuencias de incumprimento parecidas en todos os cursos, agás, como é lóxico, en Infantil.

É importante, xa que o profesorado especialista se pode atopar con normas e consecuencias diferentes en cada aula e os nenos aproveitan esas descoordinacións dun xeito notable.

6.4.- Potenciación do aprendizaxe cooperativo.

As investigacións levadas a cabo nos últimos anos acerca da relación entre o aprendizaxe cooperativo e a mellora da convivencia, incluídas as feitas no noso contorno, permiten identificar ao aprendizaxe cooperativo en equipos heteroxéneos como un procedemento clave para adaptar a educación aos actuais cambios sociais, mellorando con elo a convivencia escolar e a prevención da violencia.

Instaremos ao profesorado a que mellore a súa formación neste campo para poder potenciar o aprendizaxe cooperativo nas súas aulas. Dende os diversos equipos de profesorado, especialmente dende o departamento de orientación, equipos de nivel e comisión de coordinación pedagóxica se tratará de incidir na importancia deste aspecto e se intentarán buscar vías de acercamento do profesorado ao uso axeitado destas técnicas de aprendizaxe.

6.5.- Organización de actividades lúdico educativas no recreo.

O recreo é un espazo lúdico onde o alumnado con pouco desenvolvemento de habilidades socio-emocionais é máis proclive a intervir en situacións de agresións verbais ou mesmo físicas. En canto o alumno non teña as habilidades necesarias que lle permitan ter o autocontrol suficiente para afrontar correctamente os conflitos faise necesario organizar os tempos de recreo de tal forma que o alumnado perciba a organización axeitada que minimize o inicio das agresións ou o seu desenvolvemento.

Faise importante organizar horarios de uso das pistas de deportes así como introducir outras actividades organizadas en horarios por cursos: ping-pong, xogos de mesa, manualidades, xogos matemáticos, xogos do mundo, balonmán, baloncesto...

Os mediadores-axudantes poderán introducir ao resto do alumnado en novas actividades.

6.6.- A Asamblea como recurso educativo en todos os niveis.

Hai un vello dito que dicía: “o que nos fai persoas non é saber máis, o que nos fai persoas é a relación”.

A expresión verbal, sobre todo si vai dirixida a un grupo, permite poñer en acción mecanismos cerebrais que potencian notablemente a mellora do pensamento. A asamblea é amplamente utilizada en educación infantil pero inexplicablemente abandonada no inicio da educación primaria.

A asamblea permite, asemade, mellorar o autocontrol do alumno ao ter que gardar quendas de palabra. Sirve para tratar problemáticas colectivas. Tamén é importante para debater sobre temas concretos que teñen que ver coa convivencia. A asamblea permite facer unha clase democrática onde os nenos asumen responsabilidades. Tamén serve para poñer en práctica o vocabulario aprendido na escola.

Consideramos importante incluír a asamblea nos tempos de titoría como unha técnica básica para mellorar a convivencia e o aprendizaxe.

7.- NORMAS DE CONVIVENCIA

A Comunidade Educativa do CEIP COIRÓN, a través dos cauces democráticos de participación, elabora e aproba as seguintes normas de convivencia:

Artigo 1

Todos os alumnos/as deberán asistir diariamente a clase con puntualidade, ben aseados e co material preciso.

Artigo 2

O alumnado deberá seguir as orientacións do profesorado, sempre mostrándolle o debido respecto e consideración.

Artigo 3

Ningún membro da comunidade educativa pode ser discriminado por razón de nacemento, raza, sexo ou calquera outra circunstancia e todos teñen dereito a ser escoitados/as nas súas opinión e aprender a solucionar os conflitos co diálogo e evitando agresións físicas e verbais.

Artigo 4

Todos os/as alumnos/as deberán de coidar e utilizar correctamente os mobles e instalacións do centro e respectar as pertenzas dos outros membros da comunidade educativa e os seus propios.

Artigo 5

Os compañeiros relacionarémonos entre nós dun modo cordial e con respecto, evitando os insultos, bromas de mal gusto e agresións, usando un ton de voz moderado e evitando correr e dar voces polos corredores e escaleiras.

Artigo 6

Nos períodos de lecer o alumnado non pode permanecer nos corredores nin nas clases sen a debida autorización e sempre cunha persoa responsable.

Artigo 7

O profesorado deberá atender as demandas e problemas que poidan xurdir nos patios de recreo, para o que se establecerán unhas quendas de coidado de recreos. Procuraremos que eses problemas queden solucionados no patio para que trascendan o mínimo ás posteriores clases. É importante atender ás demandas dos rapaces en todo momento, en especial no que atinxe a agresións verbais ou físicas.

Artigo 8

Os alumnos deben respectar as normas de convivencia do centro e da aula, tanto no período lectivo coma nas actividades extraescolares ou no servizo de comedor, podendo ser amoestados coa privación de ditos servizos ou actividades se non cumprisen ditas normas.

Artigo 9

Ata que as filas estean en orde e en silencio, non se procederá á subida ás aulas.

Artigo 10

Valoraranse positivamente os traballos feitos na casa e a colaboración das familias nas actividades diarias que teñan como obxectivo o mellor aproveitamento da aprendizaxe dos/as alumnos/as e o fomento da autonomía e responsabilidade persoal.

7.1.- CONCRECIÓN DOS DEBERES E DEREITOS DOS MEMBROS DA COMUNIDADE EDUCATIVA.

DEREITOS E DEBERES DAS NAIS E PAIS OU DAS TITORAS OU TITORES.

1. As nais e pais ou as titoras ou titores, en relación coa educación dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas, son titulares dos seguintes **dereitos** de convivencia e participación, sen prexuízo dos establecidos nas leis orgánicas de educación:
 - a) A ser respectados e recibir un trato adecuado polo resto da comunidade educativa.
 - b) A estar informados sobre o progreso da aprendizaxe e integración socioeducativa dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas, para o que se lles facilitará o acceso ao profesorado e aos membros dos equipos directivos dos centros docentes.
 - c) A recibir información sobre as normas que regulamentan a convivencia nos centros docentes.
 - d) A ser oídos, nos termos previstos por este documento, nos procedementos disciplinarios para a imposición de medidas correctoras de condutas contrarias á convivencia dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas.
 - e) A participar no proceso educativo a través de consultas e outros procedementos de participación directa que estableza a Administración educativa.

Así mesmo, como primeiros responsables da educación dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas, teñen os seguintes **deberes**:

- a) Coñecer, participar e apoiar a evolución do seu proceso educativo, en colaboración co profesorado e cos centros docentes.
- b) Coñecer as normas establecidas polos centros docentes, respectalas e facelas respectar, así como respectar e facer respectar a autoridade e as indicacións ou orientacións educativas do profesorado no exercicio das súas competencias.
- c) Fomentar o respecto polos restantes compoñentes da comunidade educativa.
- d) Colaborar cos centros docentes na prevención e corrección das condutas contrarias ás normas de convivencia dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas.

DEREITOS E DEBERES DO PROFESORADO.

Ao profesorado, dentro do marco legal establecido e no ámbito da convivencia escolar, recoñécenselle os seguintes **dereitos**:

- a) A ser respectado, recibir un trato adecuado e ser valorado polo resto da comunidade educativa e pola sociedade en xeral no exercicio das súas funcións.
- b) A desenvolver a súa función docente nun ambiente educativo adecuado no que se preserve en todo caso a súa integridade física e moral.
- c) A participar e recibir a colaboración necesaria para a mellora da convivencia escolar e da educación integral do alumnado.

- d) A que se lle recoñezan as facultades precisas para manter un adecuado ambiente de convivencia durante as clases e as actividades e os servizos complementarios e extraes- colares.
- e) Á protección xurídica adecuada ás súas funcións docentes.
- f) A participar directamente no proceso educativo cando sexa consultado pola Administración educativa.
- g) A acceder á formación necesaria na atención á diversidade e na conflitividade escolar e recibir os estímulos máis axeitados para promover a implicación do profesorado en actividades e experiencias pedagóxicas de innovación educativa relacionadas coa convivencia e a mediación.

Deberes do profesorado:

- a) Respetar e facer respetar as normas de convivencia escolar e a identidade, integridade e dignidade persoais de todos os membros da comunidade educativa.
- b) Adoptar as decisións oportunas e necesarias para manter un adecuado ambiente de convivencia durante as clases e as actividades e os servizos complementarios e extraescolares, corrixindo, cando lle corresponda a competencia, as condutas contrarias á convivencia do alumnado ou, no caso contrario, poñéndoas en coñecemento dos membros do equipo directivo do centro.
- c) Colaborar activamente na prevención, detección e erradicación das condutas contrarias á convivencia e, en particular, das situacións de acoso escolar.
- d) Informar ás nais e pais ou ás titoras ou titores sobre o progreso da aprendizaxe e integración socioeducativa dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas, cumprindo as obrigas de dispoñibilidade dentro do horario establecido no centro para a atención a aqueles que lle impoña a normativa aplicable.
- e) Informar aos responsables do centro docente e, de ser o caso, á Administración educativa das alteracións da convivencia, gardando reserva e sixilo profesional sobre a información e as circunstancias persoais e familiares do alumnado.

DEREITOS E DEBERES DO PERSOAL DE ADMINISTRACIÓN E DE SERVICIOS.

Ao persoal de administración e de servizos dos centros docentes, dentro do marco legal establecido e no ámbito da convivencia escolar, recoñécenselle os seguintes **dereitos**:

- a) A ser respectado, recibir un trato adecuado e ser valorado polo resto da comunidade educativa e pola sociedade en xeral no exercicio das súas funcións.
- b) A desenvolver as súas funcións nun ambiente adecuado no que se preserve en todo caso a súa integridade física e moral.
- c) A participar, no exercicio das súas funcións, na mellora da convivencia escolar.
- d) Á protección xurídica adecuada ás súas funcións.
- e) A participar directamente no proceso educativo cando sexa consultado pola Administración educativa.

Son **deberes** do persoal de administración e de servizos:

- a) Respetar e colaborar, no exercicio das súas funcións, para facer que se respecten as normas de convivencia escolar e a identidade, integridade e dignidade persoais de todos os membros da comunidade educativa.
- b) Colaborar activamente na prevención, detección e erradicación das condutas contrarias á convivencia e, en particular, das situacións de acoso escolar.
- c) Informar aos responsables do centro docente e, de ser o caso, á Administración educativa das alteracións da convivencia, gardando reserva e sigilo profesional sobre a información e as circunstancias persoais e familiares do alumnado.
- d) Gardar sigilo e confidencialidade respecto das actuacións relacionadas co ámbito educativo das que teña coñecemento.

RESUMO DOS DEREITOS E DEBERES DO ALUMNADO DO CEIP COIRÓN

Extracto do Real Decreto 732/1995, de 5 de maio, polo que se establecen os dereitos e deberes dos alumnos e as normas de convivencia nos centros.

TES DEREITO A:

- ✓ **recibir a túa educación nun clima agradable**, no que se poida traballar a gusto.
- ✓ **unha atención inmediata e á protección** por parte do centro.
- ✓ **ser tratado con respecto**: no que pensas, no que dis, e no que es.
- ✓ **a valoración obxectiva do rendemento académico**, conforme a uns criterios de avaliación que poidas coñecer.
- ✓ **pedir aclaracións e recibir resposta** sobre calquera aspecto da vida do colexio.
- ✓ **participar activamente** na vida do colexio, directamente ou por medio dos teus mediadores escolares.

Para pedir que se respecten estes dereitos PODES...

- ✓ en caso de ter un problema concreto cunha persoa, **falar con ela** no momento oportuno. Se non atopas solución,
- ✓ **falar co MEDIADOR ESCOLAR para que actúe mediando no problema.**
- ✓ **falar co teu titor/a**: el dirache se o problema debe ser tratado noutro sitio ou con outra(s) persoa(s).
- ✓ **falar co teu orientador.**

Como alumno os teus DEBERES DE CONVIVENCIA son...

- ✓ **estudar e participar en todas as actividades formativas do centro.**
- ✓ **respetar aos demais** (compañeiros, profesores, e demais persoas que traballan no centro). Eles, como ti, tamén teñen os **seus** dereitos;
- ✓ **respetar as normas da aula e do centro e as decisións** dos profesores e demais adultos que traballan no centro. Utiliza os medios de que dispós para pedir, se así o crees, que esas decisións se revisen;
- ✓ **respetar as instalacións e o ámbito** no que convivimos (material, edificio, mobiliario) para que sirva á súa función.

- ✓ **respectar** as pertencencias e material propios e as dos compañeiros.

DEREITOS E DEBERES DE CONVIVENCIA

LEI 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa.

Artigo 7. Dereitos e deberes do alumnado.

1. Recoñécenselle ao alumnado os seguintes **dereitos básicos de convivencia** escolar, sen prexuízo dos establecidos nas leis orgánicas de educación:

a) A recibir unha formación integral e coeducativa que contribúa ao pleno desenvolvemento da súa personalidade nun ambiente educativo de convivencia, liberdade e respecto mutuo.

b) A que se respecten a súa identidade, integridade e dignidade persoais.

c) Á protección integral contra toda agresión física ou moral, e en particular contra as situacións de acoso escolar.

d) A participar directamente no proceso educativo cando sexa consultado pola Administración educativa, nos termos previstos no título IV desta lei.

e) A participar na confección das normas de convivencia e na resolución pacífica de conflitos e, en xeral, a participar na toma de decisións do centro en materia de convivencia.

2. Son **deberes básicos de convivencia** do alumnado:

a) Participar e colaborar na mellora da convivencia escolar e na consecución dun adecuado clima de estudo no centro, respectando o dereito dos seus compañeiros ou compañeiras á educación.

b) Respectar a dignidade e as funcións e orientacións do profesorado no exercicio das súas competencias, recoñecéndoo como autoridade educativa do centro.

c) Respectar a liberdade de conciencia, as conviccións relixiosas e morais, a igualdade de dereitos entre mulleres e homes e a dignidade, integridade e intimidade dos restantes membros da comunidade educativa.

d) Respectar as normas de organización, convivencia e disciplina do centro docente.

e) Conservar e facer un bo uso das instalacións e dos materiais do centro.

f) Intervir, a través das canles regulamentarias, en todo aquilo que afecte a convivencia dos seus respectivos centros docentes.

g) Seguir as directrices do profesorado respecto da súa educación e aprendizaxe.

h) Asistir a clase con puntualidade e co material preciso.

7.2.- PROTOCOLO DE APLICACIÓN ANTE O INCUMPLIMENTO DAS NORMAS E AS CONDUCTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.

CORRECCIÓN DE CONDUCTAS

Tódalas condutas do alumnado que non respecten as anteriores normas de convivencia deberán de ser corrixidas. Así mesmo poderán ser corrixidas as actuacións do alumno realizadas *fóra do recinto escolar* se están motivadas ou directamente relacionadas coa vida escolar e afecten ós seus compañeiros ou a outros membros da comunidade educativa. (Artigo 46 do Real Decreto 732/1995 polo que se establecen os dereitos e deberes dos alumnos e as normas de convivencia no centro B.O.E 2/6/95)

Clasificaremos esas condutas en:

- **condutas contrarias ás normas de convivencia**
- **condutas gravemente prexudiciais para a convivencia do centro**

As condutas gravemente prexudiciais para a convivencia do centro conlevarán á **formación dun expediente** do alumno.

7.2.1.- CONDUCTAS CONTRARIAS ÁS NORMAS DE CONVIVENCIA

As condutas contrarias ás normas de convivencia do centro poderán ser corrixidas con:

- a) Amoestación privada ou por escrito (debe ser o titor quen conserve unha copia, e sempre informando ao Equipo Directivo e ao Orientador/a; será o titor o/a ou mestre especialista o encargado de impoñer as medidas correctivas que estime oportunas).
- b) Comparecencia inmediata ante o Xefe de estudos.
- c) Realización de traballos específicos en horario non lectivo.
- d) Realización de tarefas que contribúan á mellora e desenvolvemento das actividades do centro ou, se procede, dirixidas a reparar o dano causado ás instalacións ou ao material do centro ou ás pertenzas doutros membros da comunidade educativa.
- e) Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro.
- f) Cambio de grupo do alumno por un prazo máximo dunha semana.
- g) Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases por un prazo máximo de tres días. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumno deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- h) Suspensión do dereito de asistencia ao centro por un prazo máximo de tres días lectivos. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumno deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.

Competencia das correccións:

Serán competentes para decidir as correccións previstas no artigo anterior:

1. Os profesores do alumno, oído este, as correccións que se establecen nos parágrafos a) e b), dando conta ao titor e ao Xefe de estudos.
2. O titor do alumno, oído o mesmo, as correccións que se establecen nos parágrafos a), b), c) e d).
3. O Xefe/a de estudos e o Director, oído o/s alumno/s implicado/s e o seu profesor ou titor, as correccións previstas nos parágrafos b), c), d), e) f).
4. O Xefe/a de estudos e o Director, oído/s o alumno/s, as establecidas nos parágrafos g) e h), encomendada esta función polo Consello Escolar na aprobación de este Regulamento tal como se establece no artigo 50 do Real Decreto 732/1995, de 5 de maio, polo que se establecen os dereitos e deberes dos alumnos y as normas de convivencia nos centros. O Director, oído o titor e o equipo directivo, tomará a decisión tras oír ao alumno e aos seus pais ou representantes legais, nunha comparecencia **da que se levantará acta**. O Director aplicará a corrección prevista no parágrafo h) sempre que a conduta do alumno dificulte o normal desenvolvemento das actividades educativas, debendo comunicala inmediatamente ao Observatorio de convivencia do centro.

7.2.2.- CONDUCTAS GRAVEMENTE PERXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA DO CENTRO

Non poderán corrixirse as condutas gravemente prexudiciais para a convivencia no centro sen a previa instrución dun **expediente**, que, tras a recollida da necesaria información, acorde o Director do centro, ben pola súa propia iniciativa ou ben por proposta do Consello Escolar do centro.

Considéranse condutas gravemente prexudiciais para a convivencia no centro:

1. Os actos de indisciplina, aldraxe ou ofensas graves contra os membros da comunidade educativa.
2. A reiteración, nun mesmo curso escolar, de condutas contrarias ás normas de convivencia do centro.
 1. A agresión grave física ou moral contra os demais membros da comunidade educativa ou a discriminación grave.
3. A suplantación de personalidade en actos da vida docente e a falsificación ou subtracción de documentos académicos.
4. Os danos graves causados por uso indebido ou intencionadamente nos locais, material ou documentos do centro ou nos bens doutros membros da comunidade educativa.
5. Os actos inxustificados que perturben gravemente o normal desenvolvemento das actividades do centro.
6. As actuacións prexudiciais para a saúde e a integridade persoal dos membros da comunidade educativa do centro, ou a incitación a estas.
7. O incumprimento das sancións impostas.

CORRECCIÓN DAS CONDUCTAS GRAVEMENTE PERXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA DO CENTRO

As condutas gravemente perxudiciais para a convivencia do centro poderán ser corrixidas con:

- a. Realización de tarefas que contribúan á mellora e desenvolvemento das actividades do centro ou, se procede, dirixidas a reparar o dano causado ás instalacións ou ao material do centro ou ás pertenzas doutros membros da comunidade educativa. Estas tarefas deberán realizarse en horario non lectivo.
- b. Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro.
- c. Cambio de grupo.
- d. Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases durante un período superior a cinco días e inferior a dúas semanas. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumno deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- e. Suspensión do dereito de asistencia ao centro durante un período superior a tres días lectivos e inferior a un mes. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumno deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- f. Cambio de centro.

O Consello Escolar imporá as correccións enumeradas nos epígrafes anteriores conforme ao procedemento previsto no artigo 54 do Real Decreto 732/1995, de 5 de maio, polo que se establecen os dereitos e deberes dos alumnos e as normas de convivencia nos centros. Cando se impoña a corrección prevista no parágrafo e) do apartado anterior, o Consello Escolar poderá levantar a suspensión do seu dereito de asistencia ao centro ou readmitilo no centro antes do esgotamento do prazo previsto na corrección, logo de constatación de que se produciu un cambio positivo na súa actitude.

Cando se impoña a corrección prevista no parágrafo f) do apartado 1 deste artigo a un alumno de ensino obrigatorio, a Administración educativa procurará ao alumno un posto escolar noutro centro docente.

As condutas gravemente perxudiciais para a convivencia no centro prescribirán no prazo de catro meses, contados a partir da data da súa comisión. As correccións impostas como consecuencia destas condutas prescribirán á finalización do curso escolar.

7.2.3.- PROCEDIMIENTO SANCIONADOR

Para controlar o cumprimento da normativa expresada neste regulamento dispoñemos de tres documentos informativos:

a) Aviso informativo.

O aviso informativo utilizarase como primeira medida disuasoria unha vez esgotadas todas as vías naturais de control de aula e á vez como unha medida informativa. Disuasoria porque os pais serán informados cando a gravidade do aviso ou o número de partes así o aconsellen. Informativa porque o titor terá completa información do incumprimento das normas de cada un dos seus alumnos tanto nas súas clases coma nas dos profesores especialistas e dentro e fora do colexio se están motivadas ou

directamente relacionadas coa vida escolar e afecten ós seus compañeiros ou a outros membros da comunidade educativa. (Artigo 46 do Real Decreto 732/1995).

Para iso, cada profesor especialista deberá remitir copia do parte ao profesor titor. O aviso informativo pode ser imposto en calquera momento, tanto en clase como fora dela ou nos recreos. O titor analizará os partes periodicamente e valorará as posibles medidas correctoras contempladas no apartado 7.2.1 do presente regulamento. Á súa vez valorará a conveniencia de informar aos pais das devanditas medidas así como dos avisos informativos e da posibilidade de que poida incorrer nunha conduta contraria ás normas de convivencia por reiteración no seu incumprimento, e que pode levar consigo sancións que poden levar á expulsión temporal do centro ou mesmo definitiva.

b) Comunicación ás familias de conduta contraria ás normas de convivencia no centro.

No caso de reiterados incumprimentos das normas de convivencia do centro (achegando os avisos informativos oportunos) ou cando o aviso informativo sexa por condutas gravemente prexudiciais para as normas de convivencia do centro, empregárase o parte de comunicación de conduta contraria ás normas de convivencia, asinado polo titor, o director e os pais, onde figurará a sanción imposta, que poderá ser de expulsión do centro de ata 3 días seguindo o trámite exposto no punto 7.2.1 do presente regulamento.

c) Comunicación ás familias de conduta gravemente prexudicial para as normas de convivencia do centro.

Unha vez que a Comisión de Convivencia, composta polos mestres pertencentes ao Observatorio de Convivencia, en primeira instancia, o Observatorio de Convivencia e o Consello Escolar determinen a gravidade da conduta e/ou a reiteración das mesmas, dito Consello Escolar determinará a posibilidade de abrir expediente ao alumno por considerar que a súa conduta é gravemente prexudicial para as normas do centro comunicando á familia a través da comunicación de conduta gravemente prexudicial para as normas de convivencia do centro os acordos adoptados, coa sinatura do titor, o director e os pais, e que podería levar aparelladas as correccións expostas no punto 7.2.2 do presente regulamento podendo chegar mesmo á expulsión do centro.

7.2.4.- FUNCIONAMENTO DA AULA DE AUTOCONECIMENTO E APRENDIZAXE.

Asistirían aqueles alumnos aos que lles fose imposto un aviso informativo cando se considere oportuno.

Unha vez chega a aula o mestre de garda, exercerá as funcións orientadoras e titorías establecidas no artigo 91 da LOMCE, funcións do profesorado:

“c) La tutoría de los alumnos, la dirección y la orientación de su aprendizaje y el apoyo en su proceso educativo, en colaboración con las familias.

d) La orientación educativa, académica y profesional de los alumnos, en colaboración, en su caso, con los servicios o departamentos especializados.

g) La contribución a que las actividades del centro se desarrollen en un clima de respeto, de tolerancia, de participación y de libertad para fomentar en los alumnos los valores de la ciudadanía democrática.”

Hai que ter en conta que os nenos emiten condutas, moitas veces con causas que inflúen na súa autoestima e/ou poden ter que ver con carencias ou deficiencias na interpretación de normas, límites e consecuencias. Estes nenos necesitan tempos para titorías individuais, dos que desgraciadamente moitas veces non dispoñemos nos centros. O tempo que poidan pasar na Aula de autoconhecimento e aprendizaxe pode servir para exercer esa labor de titoría e orientación que como mestres lles podemos brindar a estes alumnos.

O alumno chegaría á aula co parte de amoestación e a tarefa asignada polo mestre que lle impuxo a sanción, debendo permanecer na aula de traballo o que queda desa hora de clase e a hora seguinte incorporándose ao seu grupo no hora posterior.

Unha vez que chega á Aula de autoconhecimento e aprendizaxe o alumno debería encher xunto co mestre de garda a ficha de autoobservación adxunta (ANEXO AAI) para favorecer un proceso de reflexión por parte de cada alumno/a que sexa atendido na aula acerca das circunstancias que motivaron a súa presenza nela, logo firmaría o compromiso por falta de respecto (ANEXOS AAII ou AAIII). En caso de que sexa a segunda vez que acude á Aula enchería os ANEXOS AAI E O AAIV (Novo compromiso) avisándolle das consecuencias dun terceiro parte.

Ademais, o alumno realizaría a tarefa imposta polo profesor da aula (de aí que se necesite o tempo da hora seguinte, supoñendo que abandona a aula ordinaria preto de terminar a clase), podendo requirir a axuda do profesor de garda da Aula de autoconhecimento e aprendizaxe sen que implique unha chamada de atención continua que xustifique querer volver a dita Aula. No caso de finalizar coa tarefa específica previamente encomendada, na propia Aula de autoconhecimento e aprendizaxe ou no Departamento de Orientación poderá atopar material das materias troncais como son Lingua e Matemáticas de distintos niveis ou ben de habilidades sociais. Para iso, farase uso da "ficha de autoobservación", podéndose traballar as dificultades de Habilidades Sociais que se puideran detectar.

8.- FORMACIÓN EN CONVIVENCIA.

É sumamente importante que o profesorado sexa consciente de que para instruír primeiro hai que educar, e para educar temos que mellorar a nosa formación como axentes de cambio nas actitudes ante a convivencia dos nosos alumnos, e como tales axentes de cambio temos que ser exemplo para os alumnos e temos que ter os coñecementos necesarios para implementar accións que nos permitan que as prácticas de boa convivencia sexan habituais nas vidas dos nosos alumnos.

8.1.- Formación do profesorado.

8.1.1.- Formación do profesorado en mediación.

Dado que no centro temos dende este curso a figura do alumno mediador-axudante cremos necesario que os mestres coñeceran en qué consiste a mediación e o proxecto que se está a levar a cabo. De nada serve que os alumnos mediadores exerzan a súa función si non son apoiados e comprendidos polo profesorado.

A formación impartiuse polo Xefe do departamento de orientación na hora de formación de profesorado adicada no horario de permanencia no centro.

8.2.- Formación do alumnado.

8.2.1.- Programas de habilidades emocionais e sociais.

Ponse a disposición da comunidade educativa material do departamento de orientación orientado a mellorar as habilidades socioemocionais dos alumnos.

8.2.2.- Plan de Acción Titorial.

O Plan de Acción Titorial establece as liñas básicas de actuación cos alumnos na procura de que melloren a súa convivencia. É moi importante que os titores cumpran co Plan de Acción Titorial. Xeralmente, os mestres que non adoptan costumes preventivas en canto a convivencia e organización, adoitan ter máis problemas de convivencia nas súas aulas, e polo tanto, lles resulta máis complicado acometer a súa labor. Todas as investigacións ao efecto conclúen que unha alta convivencia correlaciona de forma clara co éxito escolar.

O PAT é a ferramenta que pon en práctica a maior parte dos contidos prácticos do Plan de Convivencia. Consideramos básico, polo tanto, que os titores adopten o PAT como peza fundamental do seu quefacer educativo.

8.2.3.- Alumnos Mediadores-Axudantes.

O alumno mediador-axudante é un alumno que colabora coa comunidade educativa en diversas situacións que se poden dar no centro. Falarase concretamente das súas funcións no punto 8 do presente Plan.

8.2.3.1.- Selección.

A selección do alumnado mediador fíxose entre todos aqueles alumnos e alumnas de 5º e 6º que se presentaron voluntarios. Fíxose unha convocatoria a principios de curso e 2 ou 3 días á semana. Durante os 10 ou 15 primeiros minutos de recreo os alumnos asistiron de forma voluntaria ás sesións de formación previa impartida polo orientador. Froito do interese, constancia e aproveitamento nesas sesións iniciais o orientador e o departamento de orientación en colaboración cos mestres e mestras titores dos cursos de referencia deses alumnos decidiron aqueles alumnos e alumnas que principiaron a súa formación e iniciación de funcións como alumnos mediadores-axudantes.

8.2.3.2.- Formación.

Tanto a formación como as reunións de mediación fixéronse posteriormente dous días á semana durante os 10-15 primeiros minutos do recreo, flexibilizándose en función da dispoñibilidade horaria dos tempos de titoría.

9.- MEDIACIÓN ESCOLAR.

9.1- Concepto.

Dado que a existencia de conflitos é inevitable, concibimos a mediación como unha axuda persoal para que as partes aproveiten o conflito para mellorar a súa forma de establecer relacións persoais. É necesario dotar ao alumnado de ferramentas de relación intrapersoal e interpersoal. A existencia de alumnos mediadores-axudantes supón, por unha banda, que eles mesmos aproveiten de forma directa a formación recibida e por outra que sexan quen de axudar e transmitir co seu exemplo eses coñecementos ao resto de compañeiros e compañeiras. A mediación escolar é voluntaria, tanto para o alumno que intervéen como mediador como para o alumno que a solicita.

9.2.- Requisitos básicos.

- Análise da convivencia no centro.
- Implicación da comunidade educativa.
- Introducción da mediación no propio Plan de Convivencia.
- Correcta selección do alumnado mediador-axudante.
- Formación do profesorado en mediación.
- Formación do alumno mediador-axudante.
- Coordinación e seguimento: tempos e espazos.
- Avaliación formativa do proceso.
- Melloramento do proceso en cursos posteriores.

9.3.- Funcións dos alumnos Axudantes-Mediadores

Os alumnos mediadores-axudantes firman un contrato unha vez que son seleccionados onde se reflicten as súas funcións básicas e os seus dereitos e deberes:

As **funcións** do mediador escolar resúmense en:

- a) Representar aos compañeiros ante profesorado e equipo directivo para efectuar calquera reclamación colectiva ou individual.
- b) Informar ao profesorado, equipo directivo e departamento de orientación de calquera circunstancia que poida incidir na convivencia dentro e fora do centro.
- c) Informar aos compañeiros dos seus dereitos e deberes.
- d) Informar aos compañeiros xa existentes no centro e aos novos que poidan vir das características do centro e dos espazos para o diálogo e a calma.
- e) Axudar aos compañeiros a que se atopen a gusto fomentando boas relacións persoais.
- f) Mellorar as relacións nos tempos de lecer ensinando aos compañeiros novos xogos e dinámicas.

g) Intervir como mediadores naqueles conflitos nos que se solicite a súa axuda de forma voluntaria.

Dereitos do alumno mediador-axudante:

Aparte dos que lles corresponden como alumnos do centro, entre os seus dereitos figurarían:

1. - Poder ser atendidos de forma preferente polo equipo directivo ou o departamento de orientación ante calquera reclamación efectuada acerca da convivencia no centro.
2. - Dereito a dispoñer de espazos para a negociación e mediación.
3. - Recoñecemento ao seu labor a favor da convivencia.
- 4.- Dereito a reunirse periodicamente co orientador para informar e formarse en habilidades sociais, convivencia e mediación.

Deberes do alumno mediador-axudante:

Aparte dos que lles corresponden como alumnos do centro, entre os seus deberes figurarían:

1. - Fomento ao respecto mutuo, a intervención con ou sen axuda de adultos en casos de faltas de respecto tanto verbais como físicas.
2. - Comunicación de todas aquelas circunstancias que poidan afectar á convivencia dentro da comunidade educativa.
3. - Mediar cos alumnos que o soliciten en conflitos existentes co profesorado.
4. - Facer coñecer os dereitos e deberes dos alumnos do centro e ser exemplo no uso de habilidades sociais.
5. - Recordar eles mesmos e aos compañeiros as normas de cada clase e as normas de convivencia do centro e a importancia destas para lograr un clima de respecto mutuo e colaboración.

9.4.- Os alumnos Mediadores-Axudantes como dinamizadores da convivencia e o xogo cooperativo.

Dado que nos tempos de recreo se producen, ás veces, situación de agresións tanto físicas como verbais, constatamos que a maioría se poden producir porque:

Os alumnos se aburren ao non saber a qué xogar.

En certos xogos sen regulación externa, como o fútbol, algúns alumnos aproveitan o contacto físico para facer evidentes certos conflitos verbais ou físicos previos sen resolver.

Creemos interesante que os alumnos mediadores-axudantes contribúan na organización do espazo de recreo dando alternativas de xogo ao resto de alumnos e facendo de árbitros no caso de que así se requira.

Será necesario previamente organizar un horario de uso dos diferentes patios polos diferentes cursos para que os alumnos usen organizadamente as instalacións e se poida efectuar a dinamización de forma correcta.

10.- FORMACIÓN E IMPLICACIÓN DAS FAMILIAS.

A formación das familias é complicada por varias razóns, entre elas poderíamos citar:

- Posibles baixas expectativas das familias con respecto á escola.
- A dispoñibilidade horaria que poidan ter.
- O convencemento de que a formación lles poida servir para algo.

Intentaremos informar ás familias do presente plan e convencelas da importancia da súa participación a través de diversos canles así como introducilos na mediación de conflitos.

10.1.- A través das reunións grupais.

A principios de curso e durante o mesmo fanse reunións grupais dos titores cos pais. Nestas reunións será importante lembrarlle ás familias os contidos do presente Plan e a necesidade da súa colaboración.

10.2.- A través da ANPA.

O departamento de Orientación ou o equipo directivo, unha vez o Plan de Convivencia sexa aprobado polo Consello Escolar, citará aos membros da ANPA para explicarlles os contidos do Plan.

11.- PROMOCIÓN DE ACTIVIDADES PARA A IGUALDADE ENTRE MULLERES E HOMES E A PREVENCIÓN DE VIOLENCIA DE XÉNERO.

Creemos importante establecer un compromiso dende este Plan de Convivencia para que toda a comunidade educativa adopte unha actitude de colaboración na prevención da violencia de xénero e para fomentar a igualdade real entre homes e mulleres.

Tal como se especifica na Lei 11/2007, de 27 de Xullo para a prevención e o tratamento integral da violencia de xénero e na Lei 7/2004, do 16 de xullo, para a igualdade de mulleres e homes, no noso centro:

- 1.- Incidiremos na aprendizaxe da convivencia baseada no respecto a todas as persoas, garantindo e fomentando actitudes, valores e capacidades que contribúan a un pleno desenvolvemento en igualdade.
- 2.- Teremos unha especial atención con aquel alumnado afectado por situacións de violencia de xénero.
- 3.- Rexeitaremos calquera contido de carácter educativo que vulnere o principio de igualdade, ou cunha distribución estereotipada de papeis entre os sexos ou cunha imaxe de dominación dun sexo sobre o outro en calquera ámbito da vida.

4.- Procuraremos o enriquecemento do contido curricular coas contribucións ao coñecemento humano realizadas polas mulleres no pasado e no presente, e co axeitado reflexo do papel das mulleres na evolución histórica.

5.- Promoverase a inclusión de contidos relacionados coa educación para a paz e a non violencia e o fomento do principio de igualdade tanto de forma transversal nas diversas áreas como dentro do propio Plan de Acción Titorial.

6.- Fomentaremos no alumnado actitudes necesarias que lles permitan, cando acaden a madurez, atender as súas propias necesidades domésticas e os labores familiares compartidos, inclusive as cargas parentais e a atención de familiares que, por dependencia, necesiten a asistencia doutras persoas, mulleres ou homes.

7.- Non se admitirán, no centro docente, as desigualdades entre alumnos e alumnas sustentadas en crenzas, prexuizos, tradicións ou prácticas consuetudinarias transmisoras, directa ou indirectamente, dunha distribución estereotipada de papeis entre os sexos ou dunha imaxe de dominación dun sexo sobre o outro en calquera ámbito da vida.

8.- De forma directa, as docentes e os docentes non permitirán ningunha forma de machismo e de misoxinia que puidese existir no seo da comunidade escolar e, nomeadamente, entre nenos e nenas, e aplicarán activamente principios pedagóxicos de respecto á identidade e á imaxe das mulleres.

12.- PROTOCOLO PARA CASOS DE ACOSO E CIBERACOSO.

12.1.- INTRODUCCIÓN

O fenómeno denominado acoso escolar, maltrato entre iguais ou bullying atopámolo presente en toda a historia, pero nos últimos anos adquire interese social debido ao aumento e gravidade dos feitos e ao contorno onde se produce, o educativo.

Bullying é un termo anglosaxón do que provén a palabra bully, que significa ‘matón ou botaporela’. As primeiras referencias no eido educativo encóntranse na publicación dun artigo periodístico, en 1969, do psiquiatra sueco Heinneman, no que destaca o inadvertidas que pasan as inxustizas sociais. Máis tarde, na década dos setenta, o noruegués Dan Olweus iniciou unha investigación no eido mundial sobre intimidación sistemática, publicado co título La agresión en las escuelas: los bullyies y los niños agresivos.

O estudo deste fenómeno no Estado español é recente, destacando o Informe del Defensor del Pueblo sobre violencia escolar (1999). Este é o resultado dunha investigación sobre a violencia entre iguais no ámbito escolar en todo o Estado, coordinada polo Departamento de Psicoloxía da Universidade Autónoma de Madrid.

Outro estudo máis recente e que actualiza un informe do 2000, tamén do Defensor do Pobo, é Violencia escolar: el maltrato entre iguales en educación secundaria obrigatoria 1999-2006 (2007).

Ademais, e xa referido ás relacións a través das novas tecnoloxías, cabe facer referencia ao recente Informe extraordinario do Valedor do Pobo en Galicia sobre Adolescentes e internet en Galicia (2011), no que se define o ciberacoso e se nos informa, entre outras cousas, dos usos que fan e dos riscos que está a vivir a nosa mocidade no seu día a día.

As interaccións e relacións entre iguais inciden no desenvolvemento social dos nenos e adolescentes, pero non sempre estas relacións son de carácter positivo. Na actualidade, nos centros educativos, como mostra do que ocorre no resto da sociedade, estase a vivir

unha situación de certo auxe da violencia nas súas diferentes vertentes. Son moitas as manifestacións desta no noso contorno, hoxe en día a ninguén lle resulta alleo a existencia de casos de violencia doméstica, acoso moral no traballo, acoso inmobiliario nin o fenómeno educativo do bullying ou acoso escolar.

A existencia dos conflitos esixe de todos, e particularmente do sistema educativo, unha aprendizaxe para o seu entendemento, a súa xestión e a súa resolución, dentro dun marco de convivencia e cultura da paz.

O fenómeno do bullying ou acoso escolar vén definido como “unha conduta de persecución física e/ou psicolóxica que realiza un alumno ou alumna contra outro, ao que elixe como vítima de varios ataques” (Dan Olweus). Trátase, polo tanto, dunha situación continuada no tempo e de grande intensidade, na que unha das partes se sente poderosa e asume o papel de agresor ou acosador, en tanto que a outra, máis vulnerable, asume o papel de vítima ou acosada. Polo tanto, malia a alarma social creada por veces nos medios, non debe confundirse unha situación de acoso con pelexas puntuais ou con situacións nas que as dúas partes se atopan en situacións de igualdade.

Así, na Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, abórdase por primeira vez no plano lexislativo o tratamento de situacións de acoso, partindo da definición destas situacións de acordo cos criterios xeralmente admitidos pola comunidade pedagóxica e inclúe a problemática derivada do mal ou inadecuado uso das novas tecnoloxías e, ademais, recóllense os principios de protección integral das vítimas e de primacía do interese e protección destas no tratamento do acoso escolar.

Finalmente, e xa no seu artigo 30, dispónse que cada centro docente incluírá un protocolo para a prevención, detección e tratamento das situacións de acoso escolar no seu Plan de convivencia.

12.2.- IDENTIFICACIÓN DO ACOSO ESCOLAR

a) Criterios de identificación do acoso escolar

b) Tipos de acoso escolar

c) Consecuencias do acoso escolar

As dinámicas de funcionamento, tanto do grupo amplo que forma o alumnado do centro coma do grupo limitado á aula, poden favorecer relacións negativas como o acoso.

Outros conflitos escolares non son acoso: meterse un co outro de xeito amigable e sen intención de facer dano ou as discusións e incluso as pelexas entre alumnado a un mesmo nivel, situados, polo tanto, nun equilibrio de forzas.

É importante, xa que logo, diferenciar o acoso escolar doutras situacións disruptivas puntuais, que presentan a miúdo unha abordaxe diferente, aínda que requiren tamén dunha resposta efectiva.

Son moitas as investigacións e os autores que fan referencia ao acoso escolar, tamén denominado maltrato entre iguais ou bullying.

No artigo 28 da Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, incluído no capítulo III titulado “Prevención e tratamento das situacións de acoso escolar”, defínese o acoso escolar dicindo: Para os efectos desta lei, considérase acoso escolar calquera forma de vexación ou malos tratos continuados no tempo dun alumno ou alumna por outro ou outra ou outros, xa sexa de carácter verbal, físico ou psicolóxico, incluído o illamento ou baleiro social, con independencia do lugar onde se produza. Terán a mesma consideración as condutas realizadas a través

de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda no ámbito escolar.

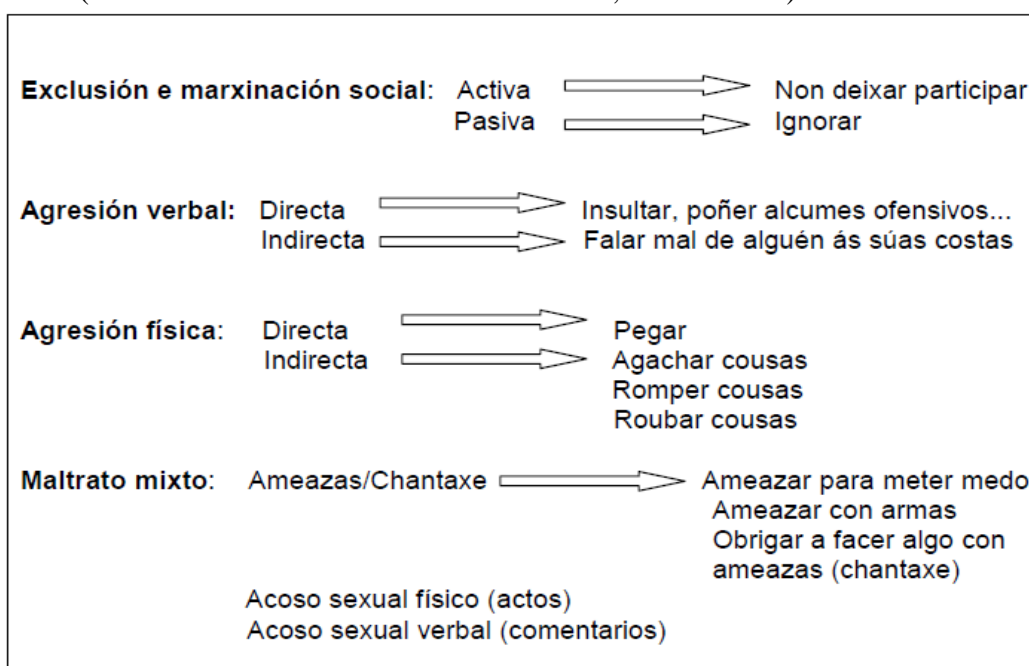
a) Criterios de identificación do acoso escolar

Para poder considerar un comportamento como acoso escolar, deben cumprirse tres criterios diagnósticos, que deben darse simultaneamente, prescindindo da personalidade da posible vítima. Os criterios son:

1. A existencia de intención de facer dano. Debe existir unha vítima concreta, indefensa e unha persoa agresora que lle fai dano conscientemente.
2. A repetición das condutas agresivas. A agresión crea na vítima a expectativa de poder ser branco de ataques novamente. Existencia dunha acción agresiva repetida, durante un período longo de tempo e de forma recorrente. Os comportamentos de abuso preséntanse reiteradamente no tempo. É un tipo de violencia difícil de identificar, isto é debido a que o acoso case sempre permanece oculto para as persoas adultas, pero o alumnado si ten coñecemento dos sucesos.
3. A duración no tempo, co establecemento dun esquema de abuso de poder desequilibrado entre a vítima e a persoa agresora ou persoas agresoras. Presenza de desigualdade de poder (desequilibrio de forzas) entre a persoa máis forte e a persoa máis débil. É unha situación desigual, de indefensión para a vítima. Hai un desequilibrio e un abuso de poder que impide que a persoa acosada poida saír por si mesma da situación.

b) Tipos de acoso escolar Para poder identificar unha situación de acoso, é necesario coñecer tanto as súas formas coma as súas consecuencias. Respecto das formas de acoso, temos que ter presentes manifestacións de maltrato tanto verbal –a través de insultos, alcumes, desprestixio...– coma físico contra a persoa vítima ou os seus obxectos persoais. Tamén hai que ter en conta posibles situacións de intimidación, tales como ameazas, chantaxes, roubos... e, por último, situacións de illamento.

De xeito esquemático podemos considerar os seguintes tipos ou manifestacións do acoso (informe do Defensor do Pobo - UNICEF, 2000 e 2007):

- Exemplos de manifestación cando se produce exclusión e marxinación social: Minan a autoestima da persoa e fomentan a súa sensación de temor, rexeitamento, marxinación, humillación, ridiculización das súas opinións, burlas, acoso ou xestos de asco, desprezo ou agresividade dirixidos contra a vítima, pretende illar á persoa do resto do grupo e compañeiras ou compañeiros, no grupo e no centro. Exclusión, non dirixirlle a palabra, difusión de rumores e calumnias contra a vítima e o seu aspecto... na súa presenza ou na súa ausencia, comentarios relativos sobre o grupo ao que pertence (sexo, raza, relixión...), outros.
- Exemplos de manifestación cando se produce agresión verbal: Palabras insultantes, humillacións, alcumes, ameazas, provocacións, desprestixio ou difusión de falsos rumores, menosprezos e ridiculización en público, resaltar defectos físicos, outros.
- Exemplos de manifestación cando se produce agresión física: Incomodar (descolocarlle as cousas, tirar da roupa), intimidacións (ameazas de violencia física, amago de pegarlle...), manifestase a través de agresións leves ou graves directas (asustar, golpes illados, empurróns, patadas, puñados, beliscos, golpes, tundas, pegar...), extorsións, furtos, roubos, danar as pertenzas da vítima, agocharlle as cousas (maltrato indirecto) e ata o uso de calquera obxecto para arremeter contra a persoa, outros. Algunhas destas manifestacións de acoso poden exercerse a través das novas tecnoloxías da información e da comunicación (TIC): teléfono móbil, redes sociais... (ciberacoso).
- Exemplos de manifestación a través das TIC: mensaxes de móbil ofensivas, intimidatorias ou non desexadas; correos electrónicos ofensivos, intimidatorios ou non desexados; utilización da súa imaxe sen permiso, gravacións de sucesos co móbil sen permiso, outros. Os momentos e os lugares, e mesmo os medios, nos que pode producirse o acoso son múltiples: durante o recreo e nos patios; na fila; nos baños, nos corredores...; na aula, cando a profesora ou o profesor mira o encerado para dar unha explicación ou mentres se atende a algunha alumna ou alumno; nos cambios de clase; no comedor; no transporte escolar; nas entradas o saídas do centro; no exterior do centro; a través do móbil (mensaxes, chamadas anónimas...); por internet, a través das redes sociais, chat ou correo electrónico, outros. Polas características da vítima pode haber manifestacións específicas de acoso: racista, homofóbico, sexista, dirixido a alumnado con discapacidade...

b) Consecuencias do acoso escolar

A posibilidade da existencia de acoso escolar moitas veces manifestase no cambio de conduta da persoa que o está a sufrir, polo tanto haberá que estar alerta, tanto no centro educativo como na familia. Amósanse a continuación unha serie de posibles indicadores que, entre outros, poden poñer de manifesto a existencia desta situación:

INDICADORES ANTE UN POSIBLE CASO DE ACOSO ESCOLAR DETECCIÓN POR PARTE DA FAMILIA E/OU DO CENTRO EDUCATIVO		
CONDUTAS		DETECCIÓN
RELACIÓNS SOCIAIS	Cambios nos tempos de chegada e saída do centro educativo	Familia e centro
	Cambios nos itinerarios de ida e volta ao centro educativo	Familia e centro
	Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) dentro do centro educativo	Centro
	Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) fóra do centro educativo	Familia e centro
	Busca acompañarse de persoas adultas	Familia e centro
	Busca da soidade dentro do centro educativo	Centro
	Busca da soidade fóra do centro educativo	Familia
	Abandono de actividades que antes lle interesaban sen razón aparente	Familia e centro
	Descoída o seu aspecto físico	Familia e centro
	Comentarios negativos sobre a súa clase ou o seu centro educativo	Familia
	Prefire quedar na casa a saír	Familia

ESTADOS DE ÁNIMO	Estados de ansiedade	Familia e centro
	Preocupación	Familia e centro
	Pechamento sobre si mesmo/a	Familia e centro
	Desconfianza	Familia e centro
	Desinterese	Familia e centro
	Tendencia á tristeza e a chorar facilmente	Familia e centro
	Nerviosismo repentino	Familia e centro
	Dificultades de comunicación nas tarefas	Centro
	Dificultades de comunicación nas relacións de grupo	Centro
	Cambio nas rutinas relacionadas co sono	Familia
	Cambio nas rutinas de alimentación	Familia
	Cambios de humor	Familia e centro
	Molestias físicas (vómitos, dores...)	Familia e centro
	Inseguridade, desconfianza en si mesmo/a	Familia e centro
	Negativa a falar sobre a situación	Centro
	Actuacións agresivas	Centro
	Actuacións agresivas (malas contestacións, agresividade con irmáns/ás ou outros membros da unidade familiar...)	Familia
	OUTRAS ACTITUDES: COMPORTAMENTO E/OU TAREFAS ESCOLARES	Actitude negativa ante as tarefas escolares
Dificultades de concentración nas tarefas escolar		Centro
Diminución da calidade dos seus traballos		Familia e centro
Desaparécenlle pertenzas escolares ou persoais		Familia e centro
Fai actividades ou tarefas que non lle corresponden		Familia e centro
Actitude pasiva xeral (tenta pasar sempre desapercibido/a)		Centro
Actitude pasiva ante situacións violentas nas que non está implicado/a		Centro
Prefire traballar só/soa		Centro
Baixa no seu rendemento escolar		Centro
Diminución da autoestima		Familia e centro
Puxéronlle alcumes que non lle gustan		Centro
En actividades de grupo non é elixido/a		Centro
Non se presta para participar en actividades voluntarias		Centro
Desinterese en actividades a realizar fóra do horario habitual		Centro
Pide máis cartos do habitual		Familia
Deixa de recibir visitas, chamadas ... de amigos/as		Familia
Nerviosismo nos momentos de saír da casa		Familia
Nerviosismo ante o teléfono, uso de Internet, móbil...		Familia
Rompe pertenzas, traballos... sen razón		Familia
Desinterese en actividades que antes lle interesaban (deporte, cine, música...)		Familia e centro
Non quere falar das súas relacións	Familia e centro	

Respecto da vítima, son múltiples os síntomas que pode sufrir, pero fundamentalmente concrétanse nunha perda de confianza e autoestima, fobia ao centro, ansiedade e depresión e incluso problemas físicos como consecuencia da somatización. Para a identificación destes síntomas resulta fundamental a colaboración das familias.

As consecuencias que poden reflectirse nunha situación de acoso ou maltrato entre iguais poden ser:

- Para a vítima: pode traducirse en fracaso escolar, trauma psicolóxico, risco físico, insatisfacción, ansiedade, infelicidade, problemas de personalidade, risco para o seu desenvolvemento equilibrado.
- Para a persoa ou persoas agresoras: pode ser a antesala dunha futura conduta delituosa, unha interpretación da obtención de poder baseada na agresión, que pode perpetuarse na vida adulta, e incluso unha supervaloración do feito violento como socialmente aceptable e recompensado.
- Para os/as compañeiros/as observadores/as: pode conducir a unha actitude pasiva e compracente ante unha inxustiza e unha modelación equivocada da valía persoal.

O acoso entre escolares é utilizado polos agresores como unha forma de demostrar o seu poder, utilízano sempre con persoas que saben que non se van defender. Para erradicar as situacións de acoso escolar, e seguindo a Díaz Aguado, debemos ter presente o seguinte:

1. Intervir ao primeiro sinal, para que a violencia non sexa grave nin se repita.
2. A amizade e a integración como prevención: o traballo propio da aula debe permitir que todo o alumnado teña un grupo de amigos. Isto permitirá, ao mesmo tempo, mellorar a calidade de vida nas escolas e aprender habilidades sociais.
3. Existen tres papeis que hai que previr, intervindo con toda a comunidade educativa: o de persoa agresora, o de vítima e o de persoa espectadora pasiva, que coñece a violencia pero non fai nada para evitala.

12.3.-. PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

Primeira fase. Coñecemento da situación. Identificación e comunicación

- a) Comunicación sobre unha posible situación de acoso escolar (anexo I)
- b) Medidas urxentes de protección á presunta vítima
- c) Designación dunha persoa responsable da atención e apoio á presunta vítima (anexo II)
- d) Primeira comunicación ás familias do alumnado implicado (anexo III e IV)
- e) Nomeamento dunha persoa responsable da tramitación (anexo V)
- f) Comunicación a outros profesionais educativos e/ou outros axentes externos (anexo VI)

Segunda fase. Recollida de información. Rexistro (anexo VII)

- a) Entrevista individual á vítima. Citación do alumno ou alumna acosado/a a unha entrevista (anexo VIII)
- b) Entrevista individual á/s persoa/s responsable/s do acoso. Citación do alumnado acosador a unha entrevista (anexo IX)
- c) Entrevista individual ás persoas observadoras/espectadoras. Citación dos demais alumnos ou alumnas implicados/as a unha entrevista (anexo X)
- d) Entrevista individual ás familias. Citación para entrevista ás familias da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s (anexo XI e XII)
- e) Solicitude de asesoramento e/ou apoio técnico do departamento de orientación do centro (anexo XIII)

f) Solicitude de asesoramento a outros organismos, especialmente no caso de ciberacoso (anexo XIV)

Terceira fase. Análise da información e adopción de medidas

a) Análise da información (anexo XV)

b) Adopción de medidas (anexo XVI)

1. Medidas de protección á vítima

2. Medidas reeducadoras e correctoras para a persoa ou persoas agresora/s

Medidas reeducadoras para a persoa ou persoas agresora/s

Medidas correctoras para a persoa ou persoas agresora/s (anexos XVII e XVIII)

3. Outras medidas

4. Comunicación á Inspección Educativa (anexo XIX)

Cuarta fase. Seguimento e avaliación das medidas adoptadas. Rexistro (anexo XX)

A persoa responsable da dirección do centro ou, de ser o caso, calquera outro membro do equipo directivo por delegación expresa daquel dirixirá todas as actuacións que se deriven do desenvolvemento do presente protocolo. Aínda que os modelos preventivos de carácter xeral no ámbito de centro e de aula son a mellor vía para que os problemas de convivencia se reconduzan de xeito positivo e se garanta unha axeitada convivencia escolar, non obstante, en ocasións, xorden episodios graves coma o acoso.

Unha vez detectados indicios da existencia no centro dunha posible situación de acoso escolar, é necesario coñecer cales son as medidas que deben ser adoptadas, posto que unha intervención rápida e efectiva que implique a toda a comunidade escolar (alumnado, familia e docentes) pode evitar un agravamento da situación. Para isto, é conveniente ter establecido un claro plan de actuación onde se recolla un conxunto de medidas destinadas a frear e paliar a situación de acoso.

O protocolo de actuación ten por obxecto que o profesorado dun centro educativo saiba como actuar nos posibles casos de acoso, pois é imprescindible que se actúe de xeito inmediato e decidido tanto co alumnado implicado (vítima, agresor ou agresores e espectadores) coma coas súas familias.

O seguimento dun protocolo estandarizado é prescriptivo para os centros escolares e contribúe a organizar a intervención, concretando as fases e dimensións que se deben prever, proporcionando pautas de actuación ou orientacións en situacións nas que se require un procedemento sistemático para a identificación e resolución do problema.

En consecuencia, este protocolo de actuación ante un posible caso de acoso escolar ten un carácter básico, sen prexuízo de que cada centro educativo poida adaptalo ou ampliálo en función do seu contexto ou das peculiaridades do caso. Trátase, pois, dun protocolo base que necesita ser contextualizado ou adaptado ao centro e ao seu contorno para, finalmente, ser incluído nos documentos institucionais dos respectivos centros, promovendo o tratamento integrado da convivencia.

Este protocolo, ao igual que calquera outro, precisa da corresponsabilidade da comunidade educativa na xestión dos conflitos, o que supón a revisión e optimización das canles de información, comunicación e participación, a revisión e actualización dos documentos institucionais e o fomento das relacións con outros axentes sociais (servizos sociais, sanitarios, policiais, xurídicos...).

Para favorecer o repartimento de responsabilidades e a coordinación na acción, propónse adoptar diferentes fases: fase primeira, coñecemento, identificación e comunicación da situación; fase segunda, recollida de información e rexistro; fase

terceira, análise da información e adopción de medidas; fase cuarta, seguimento e avaliación das medidas adoptadas e rexistro. Propóñense, ademais, unha serie de documentos de apoio en anexos para lles facilitar aos centros educativos as distintas intervencións no desenvolvemento do protocolo. Recordar que toda a información que figure en todos os documentos empregados e que se recolla nas diferentes fases do protocolo terá carácter confidencial.

Primeira fase. Coñecemento da situación. Identificación e comunicación

Non existen fórmulas que poidan aplicarse á xeneralidade dos episodios de acoso escolar.

O esencial é analizar as características específicas de cada caso dispoñendo da información máis completa posible: antecedentes, persoas implicadas, frecuencia e gravidade dos feitos, idade, tipo de maltrato, actitude das familias...

O acoso escolar ten que ser comunicado a outras persoas que non estean involucradas. O acoso mantense co silencio dos que o exercen, de quen o padece e de quen o ve e non o remedia.

Que facer cando unha alumna ou un alumno se sente vítima de acoso escolar ou ben a familia, o profesorado ou algún compañeiro ou compañeira detecta unha situación deste tipo?

a) Comunicación sobre unha posible situación de acoso escolar (anexo I)

Calquera membro da comunidade educativa (alumnado, profesorado, familias, persoal non docente) que teña coñecemento ou sospeitas, por calquera medio, dunha situación de acoso sobre algún alumno ou alumna ten a obriga de poñelo en coñecemento da persoa ou persoas directamente responsables do menor no centro educativo, quen lle trasladará a información ao director ou directora. É imprescindible coidar a confidencialidade e a discreción nos procesos de comunicación.

Esta primeira comunicación da situación poderá facerse de diferente forma, dependendo da persoa que sexa coñecedora desta:

- **Alumnado:** caixa de reclamacións, queixas e suxestións do centro (RQS), aula de tutoría, comunicación verbal a un adulto.
- **Familia:** caixa de reclamacións, queixas e suxestións do centro (RQS), atención de tutoría a pais/nais, comunicación verbal ao profesorado do centro ou á persoa responsable da dirección.
- **Profesorado:** comunicación á persoa titora dos alumnado implicados e/ou á persoa responsable da dirección.
- **Persoal de administración e servizos:** comunicación ao titor do alumnado implicado e/ou á persoa responsable da dirección.
- **Persoas alleas ao centro:** comunicación directamente á persoa responsable da dirección.

A continuación, rexistrarse de forma escrita a comunicación desta posible situación de acoso escolar mediante o emprego do anexo I. Neste documento recóllese información sobre a persoa ou persoas que primeiro teñen coñecemento da situación e de como se produce esta, así como do alumnado implicado nesta.

En calquera caso, o receptor ou receptora da información sempre informará o director ou directora ou, na súa ausencia, a algún membro do equipo directivo.

b) Medidas urxentes de protección á presunta vítima

Ao mesmo tempo, a persoa responsable da dirección do centro establecerá as medidas urxentes oportunas de protección á presunta vítima. Debe primar sempre o interese da presunta vítima sobre calquera outra consideración.

Entre estas medidas urxentes poderán adoptarse as seguintes:

- Vixilancia específica das persoas indicadas.
- Supervisión e vixilancia naqueles lugares onde poida producirse o suposto acoso.
- Medidas cautelares que impidan o contacto entre a suposta vítima e a persoa ou persoas causantes da posible situación de acoso.
- Comunicación e solicitude de colaboración ás familias do alumnado implicado.
- Asignación dunha persoa responsable de atención e apoio á presunta vítima.

c) Designación dunha persoa responsable da atención e apoio á presunta vítima (anexo II)

A persoa titular da dirección do centro ou titular do centro concertado designará unha persoa responsable da atención á presunta vítima entre o profesorado do propio centro.

Para o mellor desempeño desta función se recollerán no Plan de convivencia do centro as posibles vías de formación deste profesorado. Procurarase, cando sexa posible, que a designación recaia sobre unha persoa coa que a vítima garde unha relación de confianza e proximidade, tal como recolle o artigo 30.2.c) da Lei 4/2011.

No mesmo nomeamento, esta persoa será convocada para recibir a información pertinente, reunión da que se redactará a acta.

d) Primeira comunicación ás familias do alumnado implicado (anexos III e IV)

Posteriormente, a persoa responsable da dirección do centro, e coa debida cautela, poñerá a situación en coñecemento das familias do alumnado implicado, para o que empregará a vía de comunicación máis rápida posible, transmitindo tranquilidade e buscando sempre a colaboración das familias. Paralelamente realizarase esta comunicación por escrito a través dos anexos III e IV.

Nesta comunicación, as familias do alumnado implicado deben ser informadas da situación e dos feitos ocorridos e, de ser o caso, das medidas iniciais que se están adoptando provisionalmente para minimizar os feitos e evitar unha nova situación. Tamén se lle comunicará a posibilidade de requirir novamente a súa colaboración para recadar información que contribúa a esclarecer os feitos.

e) Nomeamento dunha persoa responsable da tramitación (anexo V)

A dirección do centro designará unha persoa responsable da tramitación do protocolo e no mesmo nomeamento será convocada para recibir a información pertinente, reunión

da que se redactará a acta. Entre a información facilitada nesta primeira reunión estará a relativa aos feitos e a todos os trámites realizados pola dirección do centro ata o momento deste nomeamento; a copia dos partes de incidencia e das medidas correctoras de todo o curso que lle afecte ao alumnado implicado; os datos de absentismo escolar e o informe dos titores deste alumnado.

Esta persoa será a encargada de comunicarse con todos os suxeitos implicados, de recadar a información necesaria e comunicarlle nunha reunión, da que se redactará a acta, á dirección do centro para adoptar as medidas oportunas e, de ser o caso, será tamén a persoa responsable da tramitación do correspondente expediente disciplinario se definitivamente se conclúe en que se trata dun caso de acoso escolar.

En todas as súas actuacións, esta persoa deberá ter en consideración que, en caso de incoarse un expediente disciplinario, o prazo máximo para a súa resolución será de doce días lectivos dende que se tivo coñecemento dos feitos, tal como recolle o artigo 25.7 da Lei 4/2011.

O seu nomeamento debe ser coñecido polo profesorado titor do alumnado implicado, de forma que se facilite a colaboración entre estes e a comunicación de calquera incidencia relevante que puidese acaecer con respecto á situación denunciada.

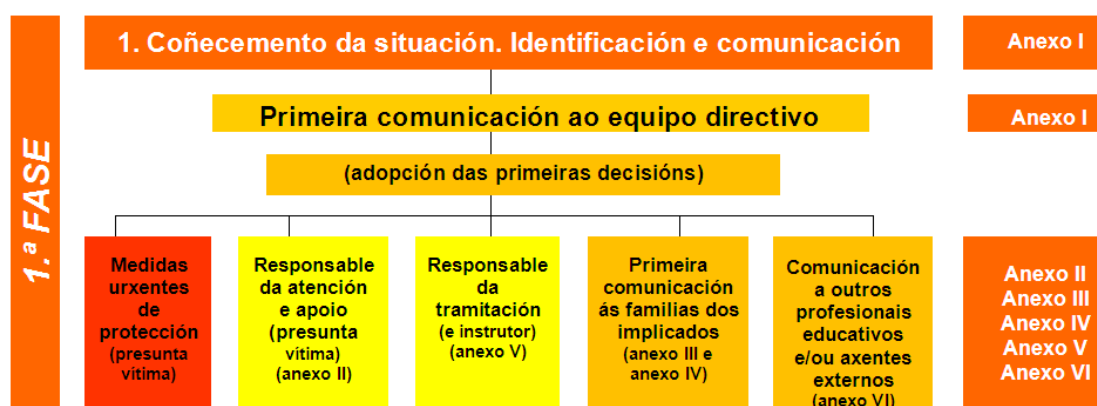
A persoa que desempeñe esta función deberá ser nomeada entre o profesorado do propio centro. Para o mellor desempeño desta función se recollerán no Plan de convivencia do centro as posibles vías de formación deste (con carácter xeral, no caso de ciberacoso,deberá contar con coñecementos no uso das TIC).

- f) Comunicación a outros profesionais educativos e/ou outros axentes externos (anexo VI)

Si se considera necesario e oportuno, e sempre en función da valoración inicial, a persoa responsable da dirección do centro poderá requirir a colaboración de calquera membro da comunidade educativa e doutras instancias externas ao centro (sociais, sanitarias, xudiciais...).

Cantas actuacións se desenvolvan realizaranse sempre tendo presente a imprescindible confidencialidade de todo o proceso.

Cadro 1. Esquema da primeira fase do protocolo.

Segunda fase. Recollida de información. Rexistro (anexo VII)

Trátase dunha fase na que o principal obxectivo é o de recadar os datos necesarios para dilucidar se os feitos denunciados constitúen ou non unha situación de acoso escolar. No caso de incoarse expediente disciplinario, toda a información recollida nesta fase formará parte deste expediente, polo que haberá que tomar en consideración os prazos establecidos no artigo 25 da Lei 4/2011.

Para a recollida e rexistro da información, tal como se indicou ao principio deste documento, achéganse unha serie anexos.

A información debe recollerse dun xeito discreto, por escrito e a través de diversas fontes e procedementos: observación directa e vixilancia das zonas de risco para seleccionar datos sobre as características da interacción do alumnado, agresións existentes e situacións nas que se producen...; entrevistas individuais con citas previas ao alumno ou alumna acosado/a, alumnado acosador, familia do alumno ou alumna acosado/a e familia do alumnado acosador, titor/a e profesorado de aula, compañeiras ou compañeiros e, se é preciso, persoas relacionadas co centro (coidadores, monitores de actividades extraescolares...), persoas dependentes de outras institucións...

Os procedementos empregados nesta fase deberán axustarse á idade e madureza dos entrevistados e garantir a confidencialidade da información facilitada, e recollerán cando menos:

- Datos identificativos do centro e alumnado afectado.
- Persoa que recolle a demanda.
- Persoa que comunica a situación.
- Recollida inicial de datos sobre o tipo e gravidade do acoso denunciado.
- Lugares onde se produce o acoso, aínda que se producise fóra das instalacións do centro.
- Feitos observados.

a) Entrevista individual á vítima. Citación do alumno ou alumna acosado/a a unha entrevista (anexo VIII)

O obxectivo desta entrevista será proporcionarlle apoio e protección á alumna ou alumno que o sofre, rachar co illamento social que permitiu a aparición do acoso e, ao mesmo tempo, obter a súa información ao respecto. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

Será necesario revisar a información dispoñible e ter en conta que posiblemente lle custe falar do tema e que incluso o negue. É importante que nesta primeira toma de contacto se xere nun clima de confianza, polo que, se é necesario, deberá repetirse ata que o alumno se encontre en disposición de trasladar o alcance do problema.

A entrevista debe comezarse de xeito indirecto e ir centrándose progresivamente no tema. Haberá que manter unha actitude comprensiva e amosarse receptivo. No remate desta debe transmitirse unha actitude tranquilizadora e comunicar explicitamente a busca de solucións e o compromiso para atallar o problema detectado.

No anexo VIII recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

b) Entrevista individual á persoa ou persoas responsable/s do acoso. Citación do alumnado acosador a unha entrevista (anexo IX)

O obxectivo desta entrevista será o de recoller a información dende o punto de vista da persoa ou persoas agresora/s, amosar a postura do centro de intolerancia cero ante as agresións e que tome ou tomen conciencia das consecuencias da súa conduta para a vítima e para eles ou elas mesmo/as, sen confundir “sermón” con entrevista. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

É conveniente que as entrevistas sexan individuais, pois, no caso de varias persoas acosadoras, o grupo tendería a minimizar o problema e diluír a responsabilidade entre os seus membros, dificultando a admisión da súa culpa.

Os datos achegados pola persoa responsable ou persoas responsables do acoso servirán para constatar os feitos e valorar se realmente está exercendo de acosador ou acosadora. No anexo IX recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

c) Entrevista individual ás persoas observadoras/espectadoras. Citación dos demais alumnos ou alumnas implicados/as a unha entrevista (anexo X)

Recollida de información das persoas “espectadoras/observadoras”, que son os membros da comunidade educativa que poden coñecer os feitos pero non participan activamente nestes. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

Trátase de contrastar a información achegada por estas persoas coa obtida da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s, coa finalidade de poder garantir a veracidade dos feitos.

No caso de que sexa máis dunha persoa, as entrevistas deben ser realizadas de forma individual.

No anexo X recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

d) Entrevista individual ás familias. Citación para entrevista ás familias da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s e (anexo XI e XII)

Trátase de dar a coñecer e recoller información sobre os feitos denunciados, se son coñecidos polos pais e, de ser o caso, que medidas tomaron ata esa data ao respecto. É preciso informar da postura firme do centro sobre a intolerancia absoluta de cara ás agresións e procurar a colaboración das familias, contándolles os seguintes pasos da intervención para a atallar o problema.

Entrevista coa familia da vítima (anexo XI).

Necesaria para tranquilizar a familia e para que saiban cal é a situación dos feitos. Os datos achegados servirán para completar a información e servirán na adopción de medidas conxuntas. Tamén serán informados das medidas adoptadas para a súa protección.

Entrevista coa familia da persoa ou persoas acosadora/s (anexo XII).

Necesaria para tranquilizar a familia e para que saiban cal é a situación dos feitos. Os datos achegados servirán para completar a información e servirán na adopción de

medidas conxuntas. Serán informados de posibles medidas provisionais que se puidesen adoptar e que lle afecten ao seu fillo ou filla, amosándolles a postura firme do centro de intolerancia ás agresións e facéndolles ver as consecuencias deste tipo de condutas. Nos anexos XI e XII recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento destas entrevistas.

e) Solicitude de asesoramento e/ou apoio técnico do departamento de orientación do centro (anexo XIII)

A persoa responsable da tramitación poderá solicitar asesoramento e/ou apoio técnico da persoa que ocupe a xefatura de orientación do centro cando o considere necesario e oportuno para o desenvolvemento do proceso.

f) Solicitude de asesoramento a outros profesionais educativos e/ou organismos ou axentes externos, especialmente no caso de ciberacoso (anexo XIV).

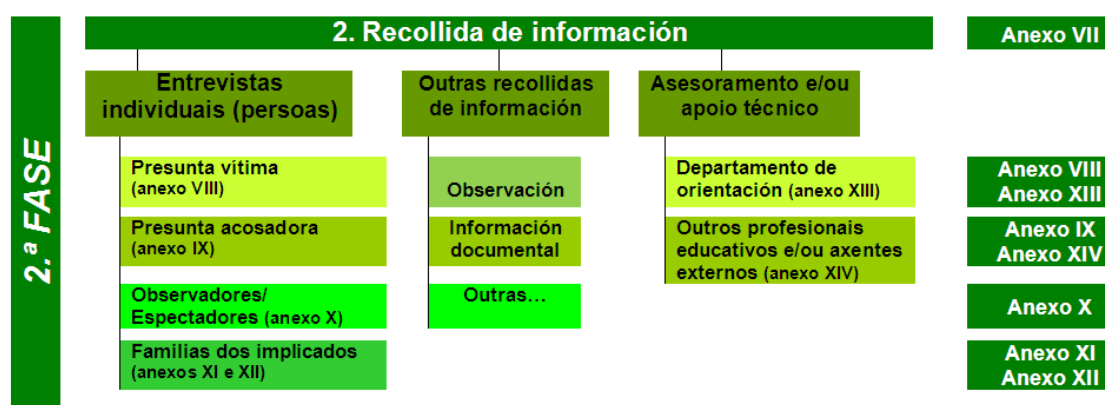
Cando se considere oportuno, a persoa responsable da tramitación, poderá solicitar asesoramento a outros profesionais educativos como son os Equipos de Orientación Específicos e a Inspección Educativa, en calquera momento do proceso.

Ademais, a complexidade das situacións de ciberacoso pode derivar na necesidade de consulta e asesoramento a organismos ou axentes externos ao centro como:

- Axencia Española de Protección de Datos
- Policía Local e/ou Policía Autonómica
- Unidades de delitos telemáticos da Garda Civil e da Policía Nacional
- Outros

Unha vez rematado o proceso de recollida de información, rexistraranse nun documento todos os datos relevantes para proceder á súa análise.

Cadro 2. Esquema da segunda fase do protocolo.

Terceira fase. Análise da información e adopción de medidas

a) Análise da información (anexo XV)

Antes de adoptar calquera medida é necesario contrastar a información recollida, na fase anterior, de varias fontes. Resulta imprescindible ordenar adecuadamente as actuacións e garantirles a información aos implicados sobre o proceso desenvolvido ata o momento e a discreción no tratamento dos datos e da información obtida.

Trátase de atopar coincidencias e diverxencias entre os datos obtidos das diversas fontes de información.

Unha vez recadada toda a información sobre os feitos acontecidos, deberá ser comunicada polo responsable da tramitación á dirección do centro, quen precisará se a situación detectada é ou non un caso de posible acoso e, de ser o caso, acordará as medidas que cómpre adoptar, sempre de acordo coas previsións recollidas nas normas de convivencia incluídas nas normas de organización e funcionamento do centro (NOF) e no regulado na Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa e na normativa que a desenvolva, con respecto ás condutas contrarias á convivencia e as correccións que correspondan ao seu incumprimento. Cando se confirme a situación de acoso escolar, debemos distinguir entre as medidas que se adopten aquelas tendentes á protección da vítima, as medidas correctoras da persoa ou persoas agresora/s e as referidas á comunicación da situación aos organismos correspondentes. As actuacións que constitúan acoso escolar considéranse condutas gravemente prexudiciais para a convivencia e non poderán ser corrixidas sen a previa instrución dun expediente disciplinario.

Unha vez iniciada a tramitación deste expediente, a persoa titular da dirección do centro notificarallo:

- Ao alumnado implicado e ás súas familias, no caso de ser menores de idade.
- Ao servizo de Inspección Educativa correspondente.
- Ao profesorado titor do alumnado implicado.

Cando as situacións conflitivas transcendan dos recursos e competencias do sistema educativo ou cando os órganos responsables do centro sintan que non poden abordar o problema, poderá solicitarse axuda externa e poñelo en coñecemento dos servizos competentes (Policía Nacional, Garda Civil, Fiscalía de Menores, servizos sociais...), aspecto este último que será de obrigado cumprimento nos casos de especial gravidade e aqueloutros recollidos na lexislación establecida para o efecto, tal como se indica no punto 4 deste documento, referido a aspectos xurídicos da responsabilidade do centro.

b) Adopción de medidas (anexo XVI)

Con independencia de que proceda ou non a instrución dun expediente disciplinario, unha vez analizada a información, a persoa responsable da tramitación elaborará unha proposta de medidas que haberá que poñer en marcha no centro, nas aulas afectadas e co alumnado implicado e coas súas familias.

Esta proposta recollerase por escrito e indicaranse as medidas, os axentes implicados, os recursos utilizados, a temporización e o seu seguimento e avaliación.

A persoa responsable da dirección do centro, tomando en consideración esta proposta, ditaminará as medidas definitivas que hai que adoptar, para o que, se o considera

oportuno, poderá solicitar a colaboración do Departamento de Orientación e da Comisión de convivencia do centro.

As medidas que teñan que impoñerse deberán ter un carácter educativo, tendente á reflexión e toma de conciencia dos feitos, ao cambio de actitude e á reparación do dano causado, de ser o caso; ademais terán que garantir o respecto dos dereitos do alumnado e procurar a mellora das relacións de todos os membros da comunidade educativa.

1. Medidas de protección á vítima

Con independencia das medidas adoptadas con carácter urxente para protexer a persoa acosada, referidas no punto b) da primeira fase, son múltiples as posibilidades de protección e variarán en función das necesidades peculiares do alumno ou da alumna vítima do acoso e das posibilidades do centro. Algunhas destas medidas poderían ser:

- · Vixilancia específica das persoas implicadas (acosada e acosadora/s).
- · Solicitude de colaboración familiar para o control e seguimento dos seus fillos ou das súas fillas.
- · Asignación dunha “persoa responsable de apoio e atención á vítima” á que a vítima poida acudir cando o necesite.
- · Reorganización do horario de profesorado para unha mellor atención do alumno afectado.
- · Concertar encontros periódicos para facer seguimento da situación.
- · Tutoría individualizada (da persoa ou persoas acosadora/s e da vítima) e grupal da súa clase, proporcionando pautas de autoprotección, técnicas de relaxación e control do estrés, adestramento en habilidades sociais, mellora do autoconceito e da autoestima... · Actividades para desenvolver nas titorías do centro enfocadas á mellora das habilidades sociais: capacidade para facer amigos, integrarse en actividades de grupo, ser asertivos, expresar as propias opinións...
- · Organización de grupos de axuda entre iguais, formados previamente para acompañar a vítima, sobre todo nos intres e lugares de maior risco (entradas, saídas, corredores...). · De ser necesario, cambio de grupo temporal ou definitivo da persoa ou persoas acosadora/s, logo do oportuno expediente disciplinario.
- · Apertura de expediente disciplinario á persoa ou persoas agresora/s (no caso de que se confirme o acoso).
- · Derivar a servizos de profesionais especializados externos as persoas implicadas, se procede, para abordar tratamentos específicos que poidan reforzar o labor efectuado no centro.
- · Comunicación ao Ministerio Fiscal se o feito puidese ser constitutivo de delito ou falta penal.

2. Medidas reeducadoras e correctoras para a persoa ou persoas agresora/s

2.1. Medidas reeducadoras para as persoa ou persoas agresora/s

Como actuacións complementarias ás medidas correctoras concluídas logo do oportuno expediente disciplinario, é preciso desenvolver coa persoa ou persoas agresora/s medidas reeducadoras coma as seguintes:

- Elaboración por parte do departamento de orientación de cada centro docente dun programa de habilidades sociais.
- Desenvolvemento de procedementos conciliados para a resolución de conflitos. A opción pola conciliación suspende o inicio do procedemento disciplinario de corrección da conduta, que se retomará no caso de que a conciliación sexa infrutuosa.
- Formación de equipos de mediadores.
- Formación específica sobre as consecuencias da conduta: pedirlle perdón á vítima, participar en programas de mediación, traballos escritos de reflexión e concienciación sobre os feitos, as súas consecuencias e o xeito de compensar os danos.
- Desenvolvemento da capacidade de empatía, poñernos no lugar do outro. Os agresores poden coñecer as emocións que sente a vítima, amosan empatía cognitiva; pero non son capaces de compadecerse, non amosan empatía emocional (sentir cos demais).
- Programas de modificación de conduta, axuda personalizada, desenvolvemento persoal, comportamentos prosociais, estratexias de resolución de conflitos con solucións alternativas á agresión...
- Solicitude de colaboración familiar para a vixilancia e control dos seus fillos e fillas.
- Derivación a servizos especializados externos para abordar tratamentos específicos, se procede.

2.2. Medidas correctoras para a persoa ou persoas agresora/s (anexos XVII e XVIII)

Unha vez confirmada a situación de acoso, requirirase da tramitación do oportuno expediente disciplinario conforme o regulado no artigo 25 da Lei 4/2011, e serán de aplicación, de ser o caso, as medidas correctoras correspondentes establecidas na devandita norma e na normativa que a desenvolva.

Para a tramitación deste expediente disciplinario, a dirección do centro facilitaralle á persoa que o tramite a seguinte documentación:

- Normativa de referencia.
- Esquema cos pasos e prazos que hai que seguir para a súa tramitación (anexo XVII).
- Modelos do procedemento e proposta de resolución do expediente disciplinario, sexa mediante un procedemento común ou, de ser o caso, mediante un procedemento conciliado de corrección (anexo XVIII). As condutas gravemente prexudiciais para a convivencia nos centros docentes poden ser corrixiadas de acordo coas medidas reguladas no artigo 21 da Lei 4/2011 e a normativa que a desenvolva, do seguinte xeito:

- a) Realización, dentro ou fóra do horario lectivo, de tarefas que contribúan á mellora e ao desenvolvemento das actividades do centro.
- b) Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro por un período de entre dúas semanas e un mes.
 - c) Cambio de grupo.
 - d) Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases por un período de entre catro días lectivos e dúas semanas. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
 - e) Suspensión temporal do dereito de asistencia ao centro por un período de entre catro días lectivos e un mes. durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.

- f) Cambio de centro. Para a aplicación destas medidas terase en conta a graduación recollidas no artigo 23 da Lei 4/2011 e os seguintes criterios:
- Ter en conta a gravidade das condutas e as idades dos agresores.
 - Ir encamiñadas a conseguir o arrepentimento dos agresores, chegando a pedirlle perdón á vítima.
 - Estar relacionadas co tipo de agresións producidas, permitíndolles reflexionar sobre a súa conduta aos protagonistas das agresións.
 - Respetar o principio de confidencialidade.
 - Intervención coordinada dos profesionais tanto no ámbito do centro educativo coma do centro coas familias e servizos externos.

3. Outras medidas

Co grupo-clase e co alumnado espectador/observador

- Campañas de sensibilización, mediación e apoio entre compañeiros e compañeiras, programas de habilidades sociais, de comunicación e empatía...
- Actividades que posibiliten o rexeitamento e a denuncia explícita de condutas violentas na convivencia entre iguais: analizar a diferenza entre a conduta solidaria de denunciar a inxustiza e o ser acusón.
- Desenvolver estratexias de axuda entre iguais e traballos cooperativos.
- Analizar as consecuencias dos comportamentos.
- Realizar actividades de adestramento para actuar ante diferentes situacións de maltrato.

Coas familias

- Contribuír ao crecemento persoal dos seus fillos ou fillas a través do diálogo e da educación en valores, desenvolvendo unhas axeitadas normas de convivencia no contorno familiar.
- Desenvolver a súa potencialidade como educadores das súas fillas ou fillos.
- Recoñecer o seu papel como axentes educativos, xunto co profesorado, actuando como portadores de aspectos significativos para o desenvolvemento integral dos seus fillos ou fillas.
- Mellorar as condicións afectivas, sociais e escolares que lles faciliten a aprendizaxe ás súas fillas e aos seus fillos e un desenvolvemento harmónico da súa personalidade.
- Ensinanza de habilidades sociais, aprendizaxe cooperativa, ocio de calidade, resolución de conflitos sen violencia, eficacia da disciplina e ensinanza de límites, prevención do sexismo, evitar a influencia negativa do uso inadecuado da televisión e doutras tecnoloxías...
- Fortalecer a implicación da familia na vida escolar e a responsabilidade na toma de decisións educativas conxuntas sobre os seus fillos e as súas fillas (establecer compromisos).

Co equipo docente

- Formación para saber como detectar e intervir na aula ante situacións de acoso escolar.
- Formación específica do profesorado, elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación axustados ao propio centro.

- Acordar e unificar criterios de actuación. Creación dun código común de formas de actuar por parte dos docentes ante problemas de convivencia que incidirá na coherencia para abordar un conflito.
- Apoiar e facilitar o labor do profesorado titor.
- Colaborar coa dirección do centro na xestión dos problemas de convivencia e apoiar e facilitar o labor da persoa responsable da tramitación do protocolo e da persoa responsable de apoio e atención á vítima, no desenvolvemento das funcións para as que foron nomeadas.
- Promover a implicación do alumnado na xestión de determinados conflitos (alumnos axudantes ou mediadores).

4. Comunicación á Inspección Educativa (anexo XIX)

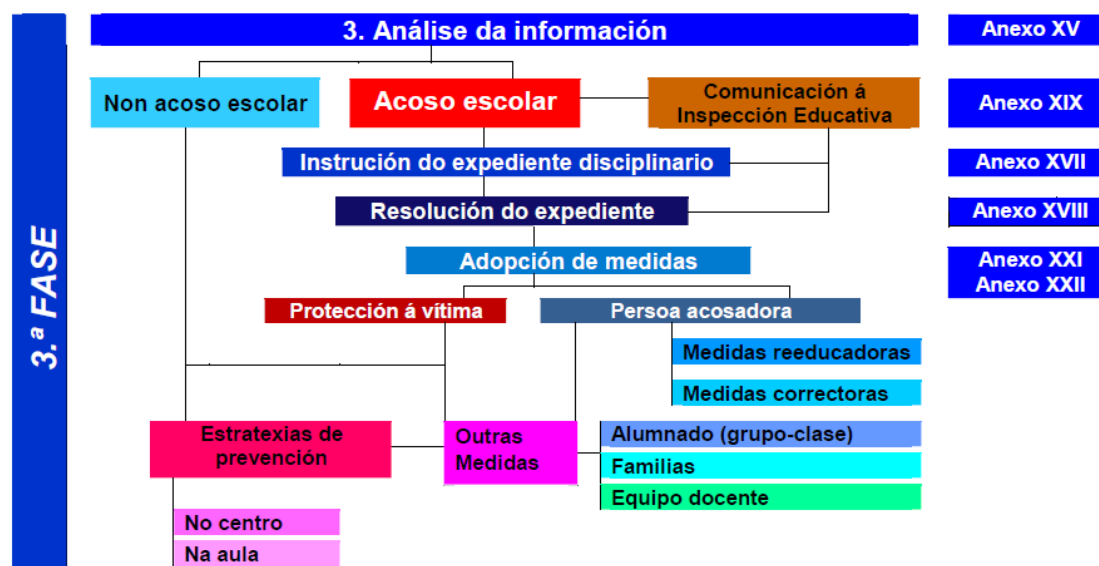
A persoa responsable da dirección do centro realizará esta comunicación á Inspección Educativa, que se producirá nos seguintes casos:

- Cando se confirma a situación de acoso escolar e se procede á tramitación do procedemento do correspondente expediente disciplinario
- Cando haxa coñecemento da existencia de denuncia policial ou denuncia xudicial.
- Cando o solicite, de oficio, a propia Inspección Educativa.

Esta comunicación recollerá, cando menos:

- A información recollida no centro.
- As actuacións realizadas e as datas nas que se levaron a cabo.
- A información complementaria que se considere relevante ao respecto.

Cadro 3. Esquema da terceira fase do protocolo.

Cuarta fase. Seguimento das medidas adoptadas. Rexistro (anexo XX)

Unha vez adoptadas as medidas previstas, é necesario continuar levando a cabo, a través do director ou directora do centro, ou da persoa na que delegue, un seguimento

da situación, coa intencionalidade de que non se volva producir e de observar os cambios reais no comportamento individual do alumnado protagonista da situación de acoso, no grupo onde tivo lugar (clima de aula e de centro), tempo no que se mantén o efecto das intervencións.

Este seguimento levarase a cabo coa intención de comprobar o cumprimento e a pertinencia das medidas adoptadas, tanto das de carácter urxente, no momento de coñecemento da situación, coma das restantes establecidas no desenvolvemento do protocolo.

A este efecto, débense programar encontros periódicos, especialmente coa vítima, para comprobar se a actuación foi eficaz: xa non hai maltrato, mellorou a situación da vítima e a persoa ou persoas agresora/s modificaron a súa actitude e condutas.

A dirección debe responsabilizarse de que se leven a cabo as medidas previstas e informará á Inspección Educativa do seu grao de cumprimento, segundo a temporalización prevista.

Cadro 4. Esquema da cuarta fase do protocolo.

4ª. FASE

4. Seguimento e avaliación das medidas adoptadas

Anexo XX

12.4.-. ESTRATEXIAS DE PREVENCIÓN

- a) Estratexias organizativas e de prevención no centro
- b) Estratexias de prevención na aula

A posta en marcha de medidas para a prevención de situacións de violencia escolar nos centros educativos deberá partir dun diagnóstico da situación da convivencia escolar nos centros educativos.

Unha vez coñecidos estes datos, será cando poidamos establecer actuacións dirixidas a unha prevención máis adecuada a cada centro.

Estas estratexias de prevención incluíranse no Plan de convivencia do centro, así como nas súas normas de organización e funcionamento (NOF), dentro do marco do Proxecto Educativo, para favorecer a convivencia no centro.

A prevención debería formularse dende varios niveis:

- Prevención inespecífica, asumida de xeito amplo pola comunidade educativa no marco xeral da convivencia no centro.
 - De atención específica, intervindo directamente co alumnado e coas familias implicadas en situacións de acoso escolar.
 - De asesoramento e apoio técnico especializado para tratamentos máis específicos.
- Todas as medidas preventivas deben:
- Fomentar o desenvolvemento social do alumnado e o avance da institución escolar no seu conxunto.
 - Incluírse nos documentos internos do centro que correspondan.
 - Levarse a cabo de xeito coordinado polos equipos docentes, co liderado do equipo directivo e o apoio do departamento de orientación.
 - Transmitirse a todos os sectores da comunidade educativa.

a) Estratexias organizativas e de prevención no centro

Entre as posibles estratexias organizativas e de prevención que contribúen á mellora do clima xeral do centro, podemos considerar:

- Promover a participación na elaboración e revisión dos documentos do centro, destacando os valores e normas que pretenden desenvolver actitudes prosociais de igualdade, respecto e diálogo, fomentando o consenso na toma de decisións.
- Potenciar o funcionamento da Comisión da convivencia do centro.
- Estilo de dirección que favoreza a participación e a comunicación dos problemas (liderado).
- Solicitar o apoio e o asesoramento do orientador ante os indicios ou situacións que poden derivar en posible acoso.
- Reunións periódicas dos titores por niveis co obxecto de deseñar accións conxuntas para a mellora da convivencia no centro. Adoptar estratexias organizativas que posibiliten a implicación de todo o profesorado nos labores titoriais.
- Impulso e actuación de comisións de mediación e outras estratexias de tratamento e resolución de conflitos.
- Posibilidade de crear comisións de investigación sobre problemáticas relacionadas con situacións de violencia escolar, compostas por alumnado e profesorado.
- Difusión á comunidade educativa, a través de diferentes medios, do plan de convivencia e das NOF.
- Garantir que todos os membros da comunidade educativa coñezan os seus dereitos e deberes.
- Organización de grupos de traballo que favorezan as relacións persoais.
- Organización do centro respectuosa coa diversidade e aceptación desta como un valor positivo, fomentando a inclusión.
- Impulsar nas concrecións curriculares para os distintos ciclos ou cursos o desenvolvemento de todas as competencias básicas, en especial a competencia social e cidadá.
- Rexistro dos conflitos que se producen no centro co fin de ter unha visión global e introducir as modificacións necesarias na regulación da convivencia do centro.
- Divulgar entre o profesorado, alumnado e familias orientacións básicas sobre o acoso e a súa prevención.
- Protocolos de información ante unha situación de acoso.
- Establecer canles para a denuncia de situacións de acoso con garantía de confidencialidade: caixa de reclamacións, queixas e suxestións; taboleiro de denuncias e queixas vía telemática, correo electrónico de solicitude de axuda...
- Vixilancia en zonas comúns: aseos, corredores, recreos, entradas e saídas...
- Mellorar as zonas de ocio, organizar grupos de xogo...
- Introducción de estratexias específicas de desenvolvemento emocional, habilidades sociais e axuda persoal.
- Creación das condicións favorables para a inserción de programas de mellora da convivencia: programas específicos de resolución de conflitos, programas de mediación en conflitos e axuda entre iguais...
- Promover encontros, conferencias e obradoiros para a toda a comunidade educativa, orientados á construción dunha convivencia positiva.
- Elaboración de orientacións e establecemento de programas de formación para todos os membros da comunidade educativa sobre a prevención e resolución de conflitos:

- Formación específica do profesorado, elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación axustados ao propio centro...
- Formación de familias: pautas para previr o acoso e outras formas de violencia dende a familia. Impulsar a creación de escolas de pais e nais.
- Formación do alumnado: técnicas de resolución pacífica de conflitos.
- Elaboración de orientacións e establecemento de programas formativos dirixidos aos diferentes membros da comunidade educativa, coa intención de previr e actuar ante situacións de ciberacoso:
- Formación do profesorado e de familias: sensibilización sobre o uso saudable e razoable das TIC, aprender a lles transmitir aos menores a confianza suficiente para que poidan recorrer a eles en caso necesario, aprender a apoiar ao menor en caso de confirmarse o ciberacoso e, en caso de ameazas graves, presentar a correspondente denuncia no organismo competente.
- Formación ao alumnado: potenciar o uso positivo das TIC e o espírito crítico ante os contidos aos que acceden, ser coidadoso cos datos persoais, onde aparecen e a quen se proporcionan; non responder a provocacións a través dos medios tecnolóxicos; cando unha ameaza é persistente, hai que gardar o que se poida a xeito de proba do sucedido, pechar a conexión e pedir axuda a unha persoa adulta.

b) Estratexias de prevención na aula

- Inclusión no plan de acción tutorial da elaboración de normas de convivencia en cada clase, incluíndo de xeito explícito normas contra o acoso entre os compañeiros ou compañeiras, nas que se sensibilice sobre o dano que produce o maltrato e se faga explícito o rexeitamento a todos os tipos de violencia, así como propostas de recuperación en caso de incumprimento das normas.
- Realizar actividades de tutoría programadas no grupo referidas a:
 - relacións no grupo,
 - fomento da amizade,
 - tarefas colaborativas,
 - sensibilización fronte ao maltrato (respecto pola diferenza, promover a empatía emocional, rachar con mitos como o do chivato, aprender a ofrecer e pedir axuda, diferenciar entre amigos/as e compañeiros/as...),
 - conciencia da importancia do coidado das relacións afectivas e emocionais dos adolescentes,
 - análise das relacións interpersoais, dos sentimentos e dos conflitos.
- Traballar no grupo habilidades sociais asertivas e de autoconñecemento que capaciten o alumnado para dar respostas axeitadas en diferentes contextos:
 - Educar para as relacións interpersoais igualitarias baseadas na valoración mutua e no respecto.
 - Exercitar técnicas de autocontrol, empatía e resistencia á frustración.
 - Desenvolver a través de métodos cooperativos habilidades prosociais e destrezas para a xestión das emocións.

- Formar comisións de alumnos/as para a mellora da convivencia en xeral: equipos de mediación, axudantes de recreo...
 - Facilitarlle ao alumnado canles para que poida comunicarse co profesorado.
- Utilizar sesións de tutoría e xuntas de avaliación para detectar posibles situacións de acoso e/ou ciberacoso, analizando tamén os casos de absentismo escolar.
 - Manter a través da acción tutorial contactos periódicos coas familias para compartir información e asegurar unha mutua colaboración.
 - Seguimento do clima relacional da aula. Aplicación e valoración de cuestionarios sociométricos.
 - Para permitir unha verdadeira prevención, é prioritaria a concienciación do maior número de membros da comunidade escolar respecto de dous aspectos:
 - Conseguir a comprensión o máis obxectiva posible do fenómeno de acoso escolar, empregando regularmente elementos de medición que permitan previr posibles situacións deste.
 - Crear unha conciencia colectiva das normas mínimas de convivencia que todo membro desa comunidade ten que cumprir.

Resumindo, o realmente apropiado sería establecer na dinámica de convivencia do centro estratexias preventivas que evitasen chegar a situacións de acoso escolar. Una estratexia válida sería a posta en marcha dun tempo e dun lugar para levar a cabo esta dinámica de convivencia entre o profesorado. Este tempo estaría asociado a momentos de formación no propio centro e un espazo para tratar de entender e atallar os problemas de disciplina, conflitos, malas relacións, abusos entre iguais... un espazo onde a propia comisión de convivencia do centro poida deseñar este tipo de estratexias.

12.5.- O CIBERACOSO

- a) Definición de ciberacoso
- b) Criterios de identificación do ciberacoso
- c) Tipos de ciberacoso
- d) Protocolo de actuación
- e) Estratexias preventivas

A presenza de internet no mundo escolar, relacionada co aumento do uso das novas tecnoloxías da comunicación, é imparable, o mesmo que noutros moitos campos. As vantaxes destes medios son evidentes, pero tamén poden presentar inconvenientes e, no caso que nos ocupa, certos riscos.

A complexidade deste fenómeno deu lugar a gran cantidade de definicións. Neste protocolo optouse pola consideración do termo ciberacoso, entendido como aquelas situacións de acoso escolar nas que se empregan como medio as tecnoloxías da información e da comunicación (TIC).

No artigo 28 da Lei 4/2011 propónse unha extensión da definición do acoso escolar, indicando que terán a mesma consideración as condutas de acoso realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda no ámbito escolar.

Tamén no punto 2 do artigo 12 da citada lei se recolle que:

Así mesmo, poderán corrixirse disciplinariamente as condutas do alumnado que, aínda que realizadas fóra do recinto escolar, estean motivadas ou directamente relacionadas coa vida escolar e lles afecten aos seus compañeiros ou a outros membros da comunidade educativa e, en particular, as actuacións que constitúen acoso escolar consonte o establecido polo artigo 28.

As posibles condutas contrarias ás normas de convivencia realizadas mediante o uso de medios electrónicos telemáticos ou tecnolóxicos que teñan conexión coa actividade escolar considéranse incluídas no ámbito de aplicación desta lei e demais normativa que a desenvolva.

Ademais, na mesma Lei 4/2011, no seu artigo 15, establécense entre as condutas gravemente prexudiciais para a convivencia a gravación, a manipulación e a difusión por calquera medio de imaxes ou informacións que atenten contra o dereito á honra, a dignidade da persoa, a intimidade persoal e familiar e a propia imaxe dos demais membros da comunidade educativa.

Tecnoloxías como internet e a telefonía móbil resultan ser ferramentas de grande importancia para a formación, a socialización, o ocio e o desenvolvemento de nenos e nenas e de adolescentes, pero, de igual xeito, a súa enorme potencialidade ao servizo de persoas con intención de facer dano pode supoñer a aparición de situacións nas que os menores ou as menores se ven lesionados ou lesionadas polas accións doutras persoas. Para combater este fenómeno, os docentes deben conseguir que as novas tecnoloxías sexan sempre unha fonte de experiencias positivas para o alumnado, deben coñecer a tipoloxía dos perigos que leva consigo a rede, a sintomatoloxía que lles axudará a detectar os problemas, as boas prácticas que axudan a previr estas situacións e a maneira de buscar solucións.

a) Definición de ciberacoso

O ciberacoso ou cyberbullying é o uso das redes sociais, correo electrónico, blogs e outros ámbitos das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) en prexuízo dunha ou máis persoas, ou da súa imaxe pública. Se comparamos isto con casos típicos de acoso escolar, veremos que, por unha parte, o ciberacoso non supón agresións físicas, pero, por outra, ten moito máis alcance tanto na difusión espacial coma na temporal, cunha continuidade que pode ser permanente e non limitada ao horario escolar.

O ciberacoso supón o uso e difusión de información lesiva ou difamatoria (insultos, difamacións, ameazas, intimidación, seguimento persistente, envío reiterado de correos a alguén que non desexa recibilos, exclusión, boicot, humillacións, spam, distribución de datos e imaxes persoais, roubo e suplantación da identidade...) en formato electrónico a través de medios de comunicación como o correo electrónico, a mensaxería instantánea, as redes sociais, a mensaxería de texto a través de teléfonos ou dispositivos móbiles, a publicación de vídeos e fotografías en plataformas electrónicas de difusión de contidos, e calquera outra que poida xurdir con características similares. Normalmente distínguense tres tipos de perigos aos que están expostas as persoas con internet: perigos persoais, acceso a contidos inapropiados e adicción.

O ciberacoso entra no primeiro tipo. Nos últimos tempos, diversos factores veñen propiciando unha maior presenza do ciberacoso nos centros escolares: incorporación máis temperá ao uso das TIC, emprego masivo de novos contornos de socialización intensiva carentes de medidas de privacidade proporcionais, maior relevancia de contidos audiovisuais, amplas posibilidades de accesibilidade contamos cunha xeración

de nativos dixitais. Este ciberacoso, ou acoso por medio das tecnoloxías da información e da comunicación, presenta unhas características singulares: anonimato, inmediatez, efecto en cadea, alta dispoñibilidade e diversidade de canles e procedementos empregados.

Aínda que o ciberacoso pode parecer difuso, en tanto que se perpetra en moitas ocasións fóra do espazo físico do centro escolar, este, ao ter coñecemento da situación e sempre que estean implicados algúns dos seus alumnos ou alumnas, ten a obriga de actuar coa mesma consideración de acoso escolar, sempre que as condutas realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos teñan conexión coa vida escolar.

b) Criterios de identificación do ciberacoso

O ciberacoso caracterízase polos seguintes aspectos:

1. A situación perdura no tempo. Quedan excluídas as accións puntuais que, aínda que puidesen ser un delito, non constitúen ciberacoso.
2. Adoita existir contacto ou relación previa no mundo físico entre vítima e persoa ou persoas acosadora/s.
- 3.- Existe intención de causar dano, aínda que non sempre se dá nos primeiros estadios do proceso.
- 4.- Realízase mediante o emprego de medios TIC. Pode tratarse de internet ou calquera dos servizos asociados; teléfono móbil, redes sociais, plataformas de difusión de contidos, foros, blogs...

c) Tipos de ciberacoso

O ciberacoso pode concretarse en:

- **Fustrigamento:** cando se envían imaxes ou vídeos denigrantes sobre unha persoa, virus informáticos, mensaxes ameazantes...
- **Exclusión:** cando se usan contornos públicos para mandar comentarios despectivos ou rumores difamatorios co fin de provocar unha resposta expansiva, cando se lle nega o acceso a foros ou plataformas sociais á vítima
- **Manipulación:** cando se utiliza información para difundila de xeito inapropiado entre os membros das redes sociais, cando se accede coa clave doutra persoa e se realizan accións que poden prexudicala no seu nome. Unha vez que se verificou unha posible situación de ciberacoso, o centro educativo deberá traballar de xeito inmediato e simultáneo en tres liñas de actuación: valoración, comunicación e accións de protección.

d) Protocolo de actuación

Ante situacións de ciberacoso será de aplicación o establecido no protocolo de acoso escolar que se desenvolve neste documento, para o que se terán en consideración as seguintes particularidades:

- É imprescindible conservar as probas do ciberacoso durante todo o tempo, sexa cal fose a forma na que se manifeste. Para esta conservación poderán capturarse pantallas en modo imaxe e vídeo,

imprimir páxinas, copiar ficheiros... aspecto que deberá realizarse antes de iniciar calquera actuación coa posible persoa agresora ou persoas agresoras.

- ❑ Tratar de identificar as posibles persoas autoras do ciberacoso (atopar o seu enderezo IP, acudir a especialistas en informática e ás forzas e corpos da seguridade do Estado), pero, en todo caso, sen lesionar os dereitos de ningunha persoa.
- ❑ Contactar coa compañía do medio empregado para cometer o acoso (compañía de teléfono, propietario do dominio ou sitio web, etc.), coa finalidade de coñecer o procedemento que cómpre seguir para obter a información necesaria.
- ❑ Se é o caso, denunciar o acoso ás forzas e corpos de seguridade do Estado que dispoñen de unidades de delitos informáticos (Policía Nacional, Garda Civil e Policía Autonómica).
- ❑ Todas estas accións deberán estar enmarcadas na máis absoluta discreción e confidencialidade.
- ❑ Para valorar este tipo de condutas tomaranse en consideración os seguintes aspectos:
 - ❑ Características e natureza das accións analizadas e dos dispositivos tecnolóxicos utilizados na comisión dos feitos.
 - ❑ Natureza e difusión das accións.
 - ❑ Facilitade/dificultade para deter o ciberacoso.
 - ❑ Tempo de exposición da vítima ao ciberacoso.
 - ❑ Idade e características psicolóxicas da vítima e da persoa ou persoas presunta/s agresora/s.
 - ❑ Repercusión e impacto na vítima.

A información recollida deberá detallar, ademais:

- Relación co ámbito escolar.
- Natureza, intensidade, difusión e gravidade da situación coñecida.
- Efectos producidos.

e) Estratexias preventivas

Ante situacións de ciberacoso serán válidas moitas das estratexias establecidas no protocolo de acoso escolar desenvolvidas neste documento, aínda que mencionaremos aquí algunhas máis específicas e particulares do ciberacoso.

Os profesionais do ensino deben estar atentos á maneira en como utilizan eles mesmos e como utiliza o alumnado os medios informáticos e ter claro como actuar en cada situación, como guiar o alumnado e como aconsellar as familias, de aí que se deban potenciar as boas prácticas nestes tres ámbitos de actuación:

Profesorado e centro

- Coñecer o funcionamento da web, en especial das redes sociais, para dominar o medio e poder aconsellar o alumnado e as familias.

- Aplicar medidas de seguridade nos equipos informáticos escolares (controlar o software instalado, as contas de usuario, o almacenamento de documentos, quen utiliza os equipos en cada hora, etc.).
- Establecer normas de uso dos equipos na aula (definir que pode e que non pode facer o alumnado, como debe organizar o seu material, respectar o material doutro alumnado, onde pode ou non pode acceder, etc.).
- Empregar sistemas de control e filtrado (facen revisións periódicas, monitorizar os equipos do alumnado mentres traballan –co seu coñecemento–, filtrar e bloquear páxinas, contidos ou programas non desexados, etc.).
- Realizar un uso didáctico e controlado das redes en sentido positivo, como actividade, incluíndo as boas prácticas, a seguridade e a prevención como contidos.
- Detección de problemas: documentarse sobre a sintomatoloxía dos problemas e estar atento a calquera indicio de ciberacoso ou malas prácticas.
- Evidentemente, en aulas que son utilizadas por varios grupos de alumnado, debe haber unha boa coordinación entre o profesorado en canto a normas e medidas.

Alumnado

Aconsellar que controlen a súa identificación e a circulación dos seus datos persoais (alias, ingreso en grupos etc.). Resulta o máis importante como prevención. En concreto, algunhas recomendacións habituais son:

- Non crear contas en foros e redes sociais cos datos persoais, senón utilizando alias. Comunicar a propia identidade de forma privada só a aqueles outros membros cos que hai confianza e interesa que nos identifiquen.
- - Non establecer citas ou outras actividades presenciais con persoas que non coñecesen antes persoalmente, isto é, fóra da rede.
- - Non comunicar o domicilio, datos de contacto, datos bancarios, etc., tampouco datos persoais de terceiras persoas.
- - Sondar periodicamente a rede mediante un buscador, para saber se os seus datos persoais ou imaxes figuran nalgunha web.

Consellos para non acosar: aproveitar o papel dos docentes para conciencialos de que a web non é o lugar apropiado para resolver diferenzas con outras persoas, e que a emisión de mensaxes hostís remata sendo prexudicial para todos. Promover o respecto e a prudencia.

Consellos para non ser acosado: ser prudente e respectuoso ao empregar a web para comunicarse cos demais. Moitas veces os conflitos comezan por malentendidos ou comentarios inoportunos. Non expoñerse excesivamente aos comentarios dos demais contando cousas persoais. Pedir axuda inmediatamente a familiares e profesorado ante as primeiras evidencias de acoso.

Consellos para non tolerar o acoso: mentalizarse de que o acoso é un problema de todos, e non admitir que outros teñan actitudes negativas ou exerzan presión sobre

terceiras persoas. Mostrarse conciliador e denunciar sen demora calquera caso de acoso do que se teña coñecemento.

Pais e familiares

- Adecuar as medidas de seguridade e control á vulnerabilidade das súas fillas ou dos seus fillos, dándolles máis autonomía a cambio de responsabilidade segundo se fagan máis maduras ou maduros.
- Aceptar internet como un instrumento que pode resultar beneficioso si se utiliza ben. Non botarlle a culpa de todos os males ante calquera desacordo cos seus fillos ou coas súas fillas.
- Tratar de non exercer de policía, senón de conseguir que os seus fillos ou as súas fillas acepten como natural certo grao de control. O mellor é que acorden conxuntamente unha serie de condicións para o uso da web (horario, tipo de contidos), tanto mediante os ordenadores coma os móbiles.
- Se fose posible, promover que o alumnado non manexe o ordenador pechado no seu cuarto, senón en presenza de outros familiares. Evitar forzalo a que nos permita ver a pantalla, é moito máis efectivo ter confianza para preguntarlle con quen se comunica e que nos conte de forma natural que é o que fai na rede. O ideal é darlle apoio, implicarse nos seus proxectos, ou mesmo facerse membro das mesmas redes sociais.
- Estar atentos a calquera síntoma de desacougo, cambios de humor repentinos, etc., sobre todo se coinciden cos accesos á web.
- Sondar periodicamente a rede mediante un buscador para detectar imaxes, datos persoais ou comunicacións dos seus fillos ou das súas fillas. Resulta moi beneficioso manter un contacto profesorado-familia para comunicar calquera síntoma de acoso que se detecte no alumnado e tomar medidas canto antes.

12.6.- A RESPONSABILIDADE DO CENTRO. ASPECTOS XURÍDICOS

- a) Responsabilidade do centro (anexos XXI e XXII)
- b) Particularidades xurídicas do ciberacoso

a) Responsabilidade do centro

A responsabilidade patrimonial das administracións públicas vén establecida, co máximo rango normativo, polo artigo 106.2 da Constitución Española, recollendo que:

“Os particulares, nos termos establecidos nesta lei terán dereito a ser indemnizados por toda lesión que sufran nos seus bens e dereitos, agás nos casos de forza maior, sempre que a lesión sexa consecuencia do funcionamento dos servizos públicos”.

A regulación legal desta responsabilidade recóllese na actualidade na Lei 30/92, do 26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas e do procedemento administrativo común, desenvolvida no Real decreto 429/1993, do 26 de marzo, polo que se aproba o Regulamento dos procedementos das administracións públicas en

materia de responsabilidade patrimonial e pola Lei 4/1999 que modifica a Lei 30/92, do 26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas e do procedemento administrativo común. No artigo 139 da citada LRX-PAC dispónse, nas alíneas 1 e 2, o seguinte:

1. Os particulares terán dereito a ser indemnizados polas administracións públicas correspondentes de toda lesión que sufran en calquera dos seus bens e dereitos, agás nos casos de forza maior, sempre que a lesión sexa consecuencia do funcionamento normal ou anormal dos servizos públicos.
2. En todo caso, o dano alegado haberá de ser efectivo, avaliábel economicamente e individualizado con relación a unha persoa ou grupo de persoas.

De acordo co establecido no artigo 1903 do Código civil:

As persoas ou entidades que sexan titulares dun centro docente de ensino non superior responderán polos danos e prexuízos que lles causen aos seus alumnos menores de idade durante os períodos de tempo no que estes se atopen baixo control ou vixilancia do profesorado do centro, desenvolvendo actividades escolares ou extraescolares e complementarias. A responsabilidade de que trata este artigo cesará cando as persoas nel mencionadas proben que empregaron toda a dilixencia dun bo pai de familia para previr o dano.

Polo tanto, podería darse o caso de que os representantes legais do alumno ou alumna acosado/a lles esixise a responsabilidade civil aos titulares do centro polos danos morais sufridos polo alumno ou alumna menor de idade. Non obstante, a dita posibilidade non é ilimitada, senón que cabe eximirse dela naqueles casos en que se acredite que se actuou coa dilixencia necesaria para evitar o dano. Nestes casos, é ao centro ao que lle corresponde a carga da proba, é dicir, é preciso acreditar que se realizaron todas as actuacións necesarias para evitar a situación.

Cando se detecta un posible caso de acoso escolar, o centro debe responder de xeito rápido e coherente ante a agresión. É esencial, polo tanto, unha actuación rápida unha vez que se detecten os primeiros signos de acoso, así como a adopción de medidas eficaces para deter o dano á vítima, amosar que procura a seguridade integral do seu alumnado e exercer a súa autoridade institucional, ao servizo do respecto e a dignidade da comunidade educativa.

É necesario documentar todas as medidas e acordos adoptados, de xeito que, en caso de iniciarse un procedemento por responsabilidade civil, poida acreditarse que se actuou coa dilixencia debida. É preciso redactar as actas das reunións efectuadas, das entrevistas realizadas e recoller a sinatura dos entrevistados, en caso de menores de idade en presenza dun adulto do centro, cando se trate das primeiras dilixencias, e dos seus proxenitores cando se trate da tramitación dun expediente disciplinario.

Igualmente, para acreditar o comportamento responsable do centro, resulta preciso a existencia e aplicación dun plan de convivencia que estableza un procedemento de prevención e detección de acoso, de xeito que sexa posible acreditar non só a aplicación de mecanismos rápidos e eficaces paliativos de situacións de acoso, senón tamén da realización de accións preventivas.

Calquera membro da comunidade que teña constancia da existencia dun caso de maltrato debe comunicalo. Existe unha responsabilidade do centro e do profesorado de xeito individual, en canto garante da seguridade integral dos menores que acolle.

Á marxe da responsabilidade civil, o centro considerará o establecido no artigo 30.4 da Lei 4/2011 no que se sinala que:

As situacións de acoso escolar que se detecten serán comunicadas á Inspección Educativa, xunto coas medidas que se adopten para lles poñer fin. No caso de condutas de especial gravidade, informarase da situación e das medidas aos servizos sociais do correspondente concello, aos servizos especializados do departamento correspondente en materia de benestar e, de ser o caso, á Fiscalía de Menores para facilitar as medidas que lles corresponda adoptar nos seus respectivos ámbitos competenciais.

Así mesmo, o artigo 262 da Lei de axuízamento civil prevé que:

Os que por razón do seu cargo, profesións ou oficios tivesen noticia dalgún delito público, estarán obrigados a denuncialo inmediatamente ao Ministerio Fiscal, tribunal competente, xuíz de instrución e, no seu defecto, ao funcionario de policía máis próximo.

Igualmente, o artigo 13 da Lei orgánica 1/1996, de protección xurídica do menor, prevé que:

Toda persoa ou autoridade, e especialmente aqueles que pola súa profesión ou función, detecte unha situación de risco ou posible desamparo dun menor comunicarlle á autoridade ou aos seus axentes máis próximos, sen prexuízo de prestarlle o auxilio que precise.

Os centros docentes garantirán a confidencialidade dos datos persoais de conformidade coa Lei orgánica 15/1999, do 13 de decembro, de protección de datos de carácter persoal, así como calquera outra información que puidese afectar á imaxe, dignidade e intimidade persoal de calquera membro da comunidade educativa e da propia institución educativa.

Tamén serán tido sen conta os principios reitores da actuación dos poderes públicos de Galicia no exercicio das funcións de atención e protección á infancia e á adolescencia e o principio de coresponsabilidade e deber de colaboración, regulados na Lei 3/2011, do 30 de xuño, de apoio á familia e á convivencia de Galicia.

Será conveniente, ademais, informar os pais e nais da vítima tanto da agresión como da posibilidade de efectuar a correspondente denuncia dos feitos no organismo competente (anexos XXI e XXII)

b) Particularidades xurídicas do ciberacoso

Esta forma de acoso inclúe normalmente accións como o uso de datos persoais, os cales, segundo a Constitución española (art. 18.4), non poden ser usados sen o consentimento informado do seu titular para uns fins concretos.

A lei establece sancións significativas para aqueles que, para descubrir os secretos ou vulnerar a intimidade de outro sen o seu consentimento, se apoderen dos seus papeis, cartas, mensaxes de correo electrónico ou calquera outro documento ou efectos persoais, intercepte as súas telecomunicacións ou utilice artificios técnicos de escoita, transmisión, gravación ou reprodución do son ou da imaxe ou de calquera outro sinal de comunicación.

A utilización de imaxe precisa consentimento do seu titular. Neste sentido a lei é notablemente sensible coa utilización de imaxes de menores e persoas consideradas incapaces de obrar xuridicamente.

O ciberacoso pode ser constitutivo dun delito de:

Ameazas: atópanse reguladas nos artigos 169 a 171 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

Que exista unha ameaza.

Que a ameaza consista en causar un mal.

Que exista unha condición para non causar o dito mal.

Coaccións: atópanse reguladas nos artigos 172 e 173 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

Que se obrigue a un terceiro a facer ou deixar de facer algo.

Que a dita obrigación se leve a cabo mediando violencia (en sentido amplo, física ou psíquica).

Inxurias: atópanse reguladas nos artigos 206 a 210 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

Que exista unha acción ou expresión.

Que se lesione a dignidade, a fama ou a propia estimación.

Calumnias: atópanse reguladas no artigo 205 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

Que exista a imputación dun delito.

Que a imputación sexa falsa.

Que a imputación sexa sobre un feito concreto.

Que a imputación se realice sobre unha persoa identificada ou identificable.

Suplantación de personalidade: a suplantación da personalidade unicamente é delito se a conduta encaixa perfectamente no tipificado como tal no artigo 401 do Código penal, é dicir, se o que se usurpa é o estado civil doutro. Se o que se fai é simplemente crear un perfil inventado ou con datos falsos, a conduta non encaixaría neste tipo penal e non podería ser considerada delito, polo que inventar datos falsos para participar nunha rede social non é constitutivo do delito de usurpación do estado civil.

Entrar nunha conta ou perfil doutra persoa é unha conduta que de por si pode comportar graves consecuencias xurídicas. Ao acceder a unha conta allea, pode estar cometéndose un delito de lesión de privacidade considerado pola normativa como unha forma de descubrimento e revelación de secretos. Este delito establécese nos artigos 197 e seguintes do Código penal. Para acceder á conta ou perfil doutro, é probable que se tivesen que provocar danos en sistemas informáticos para saltar ou conseguir as claves

e os contrasinais, estando así ante un delito de danos “redes, soportes ou sistemas informáticos” regulado no punto 2 do artigo 264 do Código penal.

A regulación penal aplica as seguintes normas en función da idade do suxeito autor do delito:

Lei orgánica 10/1995, do 23 de novembro, pola que se aproba o Código penal. Esta norma é de aplicación a suxeitos maiores de idade e, excepcionalmente, a suxeitos menores en idades comprendidas entre os dezaseis e dezaioito anos.

Lei orgánica 5/2000, do 12 de xaneiro, reguladora da responsabilidade penal dos menores aplicable aos maiores de catorce e menores de dezaioito anos. A resposta do dereito penal de menores debe atender á dobre dimensión sancionadora e educativa primando, nesta última, o interese superior do menor polo que algunhas condutas tipificadas como delitos poden quedar sen castigo.

13.- A COMISIÓN DE CONVIVENCIA

1. A comisión de convivencia se constitúe no seo do seu consello escolar. Terá carácter consultivo e desempeñará as súas funcións por delegación do consello escolar, para facilitar o cumprimento das competencias que este ten asignadas en materia de convivencia escolar e velará pola correcta aplicación do disposto neste decreto, no plan de convivencia e nas normas de convivencia da cada centro.

2. A comisión de convivencia, na súa composición, integrará o principio de igualdade entre mulleres e homes de todos os sectores da comunidade educativa. Estará composta polas persoas representantes do alumnado, do profesorado, das familias e do persoal de administración e servizos e, no caso dos centros concertados, tamén por unha persoa representante da titularidade do centro, todas elas na mesma proporción en que se encontran representadas no consello escolar do centro ou órgano equivalente. Será presidida pola persoa titular da dirección do centro e unha das persoas integrantes actuará como secretaria ou secretario, quen levantará a acta das súas reunións. O nomeamento das persoas integrantes da comisión de convivencia nos centros educativos corresponde ao director ou á directora por proposta dos colectivos representados. Os seus membros poden coincidir cos do consello escolar, pero non teñen que ser os mesmos necesariamente.

3. O réxime de funcionamento, composición e o desenvolvemento das funcións da comisión de convivencia de cada centro docente concretarase no plan de convivencia, de conformidade co establecido para os órganos colexiados na Lei 16/2010, do 17 de decembro, de organización e funcionamento da Administración xeral e do sector público autonómico de Galicia e, en todo caso, manterán tres reunións anuais de carácter ordinario, unha por trimestre, e con carácter extraordinario cantas veces sexa convocada pola súa presidencia, por iniciativa propia ou por proposta de, polo menos, unha terceira parte dos seus membros.

4. A comisión de convivencia exercerá por delegación do consello escolar as seguintes funcións:

a) Elaborar o plan de convivencia do centro e dinamizar todos os sectores da comunidade educativa, incorporando as súas iniciativas e achegas no procedemento de elaboración, desenvolvemento e seguimento do citado plan.

b) Adoptar as medidas preventivas necesarias para garantir os dereitos de todos os membros da comunidade educativa e o cumprimento das normas de convivencia do centro.

c) Impulsar accións dirixidas á promoción da convivencia, especialmente o fomento de actitudes para garantir a igualdade entre mulleres e homes, a igualdade de trato de todos os membros da comunidade educativa e a resolución pacífica de conflitos.

d) Propor ao consello escolar as medidas que considere oportunas para mellorar a convivencia, así como dar conta a este, cando menos dúas veces ao longo do curso, das actuacións desenvolvidas e das correccións e medidas disciplinarias impostas.

e) Propor, de ser o caso, á persoa titular da dirección do centro persoas que poidan formar parte do equipo de mediación.

f) Coñecer o cumprimento efectivo das correccións e medidas correctoras nos termos en que fosen impostas e informar o consello escolar sobre o grao de cumprimento da normativa vixente.

g) Realizar o seguimento dos compromisos de convivencia subscritos no centro.

h) Elaborar unha memoria anual sobre a análise da convivencia e conflictividade no centro, na cal se reflectan as iniciativas no ámbito do centro sobre a materia. Este informe será trasladado ao consello escolar do centro e ao correspondente servizo territorial de Inspección Educativa.

i) Aqueloutras que lle sexan encomendadas polo consello escolar do centro docente ou polo órgano da Administración educativa con competencias na materia.

5. Cando a comisión de convivencia o considere oportuno, e co obxecto de que informen no ámbito das súas respectivas competencias, poderá solicitar o asesoramento dos/as profesionais do departamento de orientación que interveñen no centro, do profesorado titor relacionado co tema que se analice, do educador ou educadora social do concello onde estea o centro educativo ou doutros ou doutras profesionais segundo a problemática de que se trate, así como das asociacións do sector que poidan colaborar na mellora da convivencia.

14.- MECANISMOS DE COORDINACIÓN E COLABORACIÓN

Dende o Departamento de Orientación e a CCP se efectuará unha avaliación continua da convivencia no centro e da correcta posta en práctica do presente Plan. Cando sexa preciso se trasladarán á Comisión de Convivencia aqueles aspectos, suxerencias ou incidencias que deban ser tidas en conta no seo de dita Comisión. Tamén se recollerán

as achegas que tanto dende os equipos de profesorado como dende o Consello Escolar e a ANPA se poidan implementar nas sucesivas revisións do presente Plan.

15.- DIFUSIÓN DO PLAN.

A difusión do Plan é importante xa que cantas máis persoas pertencentes á comunidade educativa o coñezan máis posibilidades temos de que se leve completa e correctamente a término.

Aparte da aprobación e coñecemento previo por parte do Consello Escolar, farase unha presentación a todo o profesorado a principios de curso xa que existe profesorado novo todos os anos e non ven mal lembrar ao profesorado que sigue no centro os contidos do Plan. Tamén se dará a coñecer á ANPA e aos propios alumnos nos inicios de curso.

Figurarán tamén exposto no sitio web do centro.

16.- AVALIACIÓN DO PLAN.

A avaliación do Plan farase de xeito contínuo a través do departamento de orientación e na Comisión de Convivencia do centro.

Ao final do curso, na memoria final, se recollerá o nivel de consecución dos obxectivos propostos, as actividades realizadas, o grado de participación dos compoñentes da comunidade educativa, as conclusións e as propostas de mellora para o ano seguinte.

17.- ANEXOS

AVISO INFORMATIVO

NOME DO ALUMNO:

CURSO:.....

NOME DO MESTRE/A:

DATA:

MATERIA:

INCIDENCIA:

MEDIDA CORRECTIVA:

OUTRAS OBSERVACIONES:

FIRMA MESTRE/A:

Fdo.:.....

**INFORME DE CONDUCTA CONTRARIA ÁS NORMAS DE CONVIVENCIA
DO CENTRO**

De acordo coas normas de convivencia do C.E.I.P. Coirón reflectidas no NOF e no Plan de Convivencia do Centro,

O Alumno/a.....de.....
realizou **unha conduta contraria ás normas de convivencia do centro** consistente
en.....
....., polo que foi
sancionado/a.....
.....

Comunicámoslles que a reiteración de dita conduta pode converterse en **conduta gravemente perxudicial para a convivencia do centro** e a conseguinte formación de *expediente* do alumno/a.

Dena a de.....de

O titor/a do alumno/a

O/a director/a Enterado

O pai/nai do alumno/a

**INFORME DE CONDUCTA GRAVEMENTE PERXUDICIAL PARA ÁS
NORMAS DE CONVIVENCIA DO CENTRO**

De acordo coas normas de convivencia do C.E.I.P. Coirón reflectidas no NOF e no Plan de Convivencia do Centro,

O Alumno/a.....de.....
realizou **unha conduta GRAVEMENTE PERXUDICIAL para as normas de
convivencia do centro** consistente en.....
.....
.....polo que foi
sancionado/a.....
.....
e a conseguinte **FORMACIÓN DE EXPEDIENTE**.

Dena a de.....de

O titor/a do alumno/a

O/a director/a Enterado

O pai/nai do alumno/a

ANEXO A II (AULA DE AUTOCONECAMENTO E APRENDIZAXE)

COMPROMISO POR FALTA DE RESPECTO PERSOAL

Eu _____ comprométome a reparar o dano causado a _____ (persoas afectadas), _____ pola falta de respecto ao seu persoa _____ (insultándoo, pegándolle, mentíndolle, berrando, impedindo o desenvolvemento da clase, ...).

Para iso vou realizar as seguintes actividades (sinalar):

- a) Pedir desculpas.
- b) Observar os aspectos positivos da súa persoa.
- c) Outras (indica cales):

Co compromiso de que non se volverá repetir.

Data e sinatura.

ANEXO AAIH (AULA DE AUTOCONECAMENTO E APRENDIZAXE)

COMPROMISO POR FALTA DE RESPECTO MATERIAL

Eu _____ comprométome a reparar o dano
causado ao material de _____

(persoas, común ou do
Centro).

Para iso vou realizar as seguintes actividades (sinalar):

- a) Pedir desculpas.
- b) Arranxalo, reparalo...
- c) Outras (indica cales):

Co compromiso de que non se volverá repetir

Data e sinatura.

ANEXO AAIV (AULA DE AUTOCONHECIMENTO E APRENDIZAXE)

NOVO COMPROMISO

A primeira vez que pasaches pola "Aula de autoconhecimento e aprendizaxe" comprometícheste a:

1. ¿Cres que cumpriches o teu compromiso?

2. ¿Por qué o rompiches? (sinala a resposta correcta).

a) Por esquecemento.

b) Por culpa doutras persoas. ¿Que pasou para que digas iso?

c) Outras razóns. ¿Cales?

3. ¿Como te sentes despois de romper o compromiso? Ten en conta que a próxima vez terás outro tipo de corrección que xa non será na "Aula de autoconhecimento e aprendizaxe".

4. ¿Que estás disposto a facer para que non volva suceder?

Agora vas facer un novo compromiso coa intención de que sexa respectado sempre. Unha persoa pode faltar á súa palabra e contradicir un acordo unha vez, pero non continuamente, máis aínda se temos en conta que o primeiro beneficiado es ti. A próxima ocasión non poderemos axudarche na "Aula de autoconhecimento e aprendizaxe", posto que isto demostraría que non serve para corrixir a túa conduta e a Dirección do Centro terá que impoñerche unha doutro tipo.

ANEXO AAIV (AULA DE AUTOCONECAMENTO E APRENDIZAXE)

PROPOSTA DE ACTIVIDADE

1. ¿QUE ENTENDO POR divertirme?

Cando estamos contentos sentímonos mellor e as demais persoas beneficianse diso. Polo tanto, a diversión é a actividade que realizamos para sentirmos ben; non obstante, hai persoas que viven o xogo dunha forma negativa, insultando, poñendo alcumes, tirando papeis, ríndose dos demais, rompendo materiais e amolando os que podían ser bos momentos.

1.1 ¿Que significa para ti divertirse ou xogar?

1.2 ¿Sabes xogar só e con outras persoas?

1.3 ¿É máis divertido pasalo ben co resto dos compañeiros? ¿Por que?

1.4. Escribe catro comportamentos teu positivos que fixeches para divertirte e alegrar a outras persoas sen prexudicar a ninguén. Mentres o fas, deixa que a túa mente che ensine escenas reais da túa vida nas que estes comportamentos tiveron consecuencias positivas para ti e para os demais.

1.5. Escribe catro situacións da túa vida nas que alguén che faltou ao respecto: insultándote, pegándote, mentíndoche, ríndose de ti. Describe tamén os sentimentos que se produciron en ti neses momentos.

1.6. ¿Como se sentirán os demais cando ti lles faltas ao respecto?

2. APRENDEMOS A TER AMIGOS.

A amizade podémola definir como un afecto persoal e desinteresado entre dous ou máis persoas que aumenta coa relación diaria e fainos felices. Para ter unha boa amizade, é necesario que sexamos persoas sinceras, xenerosas e ter sentimentos comúns. O contrario da amizade é o engano e o egoísmo.

2.1. Escribe as características que debe ter un amigo teu.

2.2. Relaciona a amizade con outras palabras.

2.3. Escribe tres palabras que creas que son o contrario da amizade.

2.4. ¿Por qué hai amizade?

2.5. ¿Que pasaría se todos fosemos amigos e amigas?

2.6. ¿Estás a facer todo o posible para que todos os compañeiros da clase sexan os teus amigos?¿Por qué?

2.7. ¿Por que é importante que todos sexades amigos?

A verdadeira amizade fai que teñamos un trato agradable, comuniquemos as nosas alegrías e penas..., nunha palabra, a verdadeira amizade alegra a nosa vida.

ENQUISA AO PROFESORADO SOBRE CONVIVENCIA E ACOSO

1.- Clima no centro

Bo

Moi bo

Insatisfactorio

2.- Causas dos problemas de convivencia

Falta de valores mala educación

Chamar a atención

Permisividade nas familias e contexto socio-familiar

Descoñecemento de Habilidades Sociais

Quedar ben diante dos compañeiros

"Contaxio doutros compañeiros"

Falta de respecto

Falta de empatía

Xogan a xogos competitivos e de contacto

Se aburren

3.- Qué fas ao respecto

Falar moito con eles

Resaltar os feitos positivos para mellorar a autoestima

Facer fincapé no respecto entre iguais

Respectar normas e consecuencias

Comentar diariamente normas, consecuencias, problemas, emocións

Reflexionen sobre as súas actitudes

Intentar que se poñan no lugar dos outros

Buscar solucións para cada conflito

4.- No recreo me fixo en:

4.1.- No xogo

Expresión cara, risas, xestos

Actitudes

Non dou importancia si é parte do xogo (empuxón en fútbol)

Devolución de agresión fortuita

Axudar a levantar ao que caeu

Devolver o quenda de xogo

Falan alto

Si o xogo é agresivo

4.2.- Agresión

Insultos

Empuxóns, agresións

Expresións

Poñer punto final

Manter a calma

Escoitar

Aplicar normas de convivencia
Xestos faciais
Faltas de respecto

5.- Actuacións violentas máis frecuentes

Insultos a familiares

Zanadillas, empuxóns e patadas nas filas
Agresións físicas nos recreos
Faltas de respecto

6.- En qué lugares ocorren

No patio (xeralmente xogando ao fútbol)
Filas
Na aula
Corredores

7.- Qué fas cando hai violencia

Separalos e illalos

Cando están tranquilos saber o que posou
Diálogo
Non perdelos de vista
Normas-consecuencias
titoría
Chegar a un acordo
Comunicarllo á titora

TEST DE OPINIÓN de 1 (desacordo) a 5 (acordo)

Nos casos de violencia síntome respaldado polos compañeiros do colexio.

Na clase adoito controlar os conflitos sen chegar a ser un problema.

Importante que o equipo completo de profesorado se decida a actuar.
É Importante implicar ás familias.

As relacións interpersoais son obxectivo importante no meu currículo.
Os problemas de violencia dependen sobre todo do contexto social e familiar do alumno.

Facer un proxecto de intervención sobre agresións na escola é boa idea.

Os pais do alumnos, a miúdo, empeoran as situacións de conflito.

A carga lectiva impide adicarse aos problemas de relacións interpersoais.
Para eliminar problemas de violencia e mellorar relacións hai que modificar o currículo.

As situacións violentas son un grave problema no meu colexio.

Os mestres necesitamos axuda doutros profesionais para resolver problemas de violencia,

O profesor está indefenso ante os problemas de disciplina e agresións do alumnado.

O profesor é obxecto en ocasións de ataques do alumnado.

Disposto a participar en proxectos de mellora ao respecto.

Actuacións educativas que implementaría:

Práctica de HHSS básicas no centro.

Mellorar a empatía

Poñerse no punto de vista dos demais con emocións, reflexións e aceptación de críticas.

Aplicación consensuada de normas tanto dentro como fora da aula.

Traballar a intelixencia emocional

Facer xogos e actividades de autoconñecemento.

ENQUISA AO ALUMNADO SOBRE CONVIVENCIA E ACOSO

¿Con quen vives?

Co meu pai e a miña nai.

Só cun deles.

"Nai, pai e un irmán".

"Nai, pai, irmán e tío".

"Nai e avós".

"Pais, avó e irmán".

"Pai e avós".

Con outros familiares.

¿Cántos irmáns tes? (sen contarte a ti).

1.

2.

Ningún.

3 ou máis.

¿Como te atopas na casa?

Ben.

Nin ben nin mal.

Mal.

Sinala cáles destas situacións suceden na túa casa (podes elixir máis dunha resposta).

Discusións.

Excursións, festas.

"Convivencia".

"Excursións e visitas".

"Nada, unha familia normal".

"Parque, cine, paseo".

"Insultos do meu irmán".

"Pouco tempo xuntos".

Pelexas (algúns péganse).

¿Como te levas coa maioría de compañeiros e compañeiras?

Ben.

Nin ben nin mal.

Mal.

¿Cantos bos amigos (amigos e amigas de verdade) tes no teu cole?

Entre 2 e 5.

6 ou máis.

1.

Ningún.

¿Cantas veces te sentiches só ou soa no recreo porque os teus amigos non quixeron estar contigo?

Nunca.

Poucas veces.

Moitas veces.

¿Como te tratan os teus profesores?

Ben.

Nin ben nin mal.

Mal.

¿Como che vai no cole?

Ben.

Nin ben nin mal.

Mal.

¿Cantas veces te intimidaron algún dos teus compañeiros ou compañeiras?

Nunca.

Poucas veces.

Moitas veces.

Se te intimidaron, ¿dende cando se producen estas situacións?.

Ninguén me intimidou nunca.

Dende principio de curso.

Dende sempre.

Dende hai unha semana.

Dende hai un mes.

¿Hai alguén máis que te intimide con frecuencia?

Non.

Si (se queres dinos

quen).....

"Un neno de outro curso"

Se te intimidaron nalgunha ocasión ¿por que cres que o fixeron? (podes elixir máis dunha resposta)

Ninguén me intimidou nunca.

Porque os provoqueei.

Por molestarme.

Non o sei.

Porque son diferente a eles.

Por gastar unha broma.

Porque son máis débil.

Outros.....

¿En que clase están os rapaces e rapazas que adoitan intimidar os seus compañeiros? (podes elixir máis dunha resposta)

Nun curso inferior.

Non o sei.

Na mesma clase.

No mesmo curso, pero noutra clase.

Nun curso superior.

¿Quen adoitan ser os que intimidan os seus compañeiros ou compañeiras?

Un rapaz.

Non o sei.

Un grupo de rapaces.
Unha rapaza.
Un grupo de rapazas.
Un grupo de rapaces e rapazas.

¿En que lugares se adoitan producir estas situacións de intimidación ou maltrato? (podes elixir máis dunha resposta).

No patio.
Na rúa.
Non o sei.
Na clase.
"En ningures".

¿Quen adoita parar as situacións de intimidación?

Ninguén.
Algún profesor.
Algún compañeiro.
Non o sei.

Se alguén te intimida ¿falas con alguén do que che sucede? (podes elixir máis dunha resposta).

Ninguén me intimida.
Non falo con ninguén.
Coa miña familia.
Cos profesores.
Con compañeiros.

¿Serías capaz de intimidar algún dos teus compañeiros nalgunha ocasión?

Non o sei.
Nunca.
Si, se me provocan.
Si, se os meus amigos o fan.

Se intimidaches algúns dos teus compañeiros ¿díxoches alguén algo ao respecto? (podes elixir máis dunha resposta).

Non intimidei a ninguén.
Si, aos meus profesores pareceulles mal.
Si, á miña familia pareceulle mal.
Si, os meus compañeiros dixéronme que estaba ben.
Ninguén me dixo nada.
Si, aos meus compañeiros pareceulles mal.
Si, os meus profesores dixéronme que estaba ben.
Si, a miña familia díxome que estaba ben.

Se participaches en situacións de intimidación cara aos teus compañeiros ¿Por que os fixeches? (podes elixir máis dunha resposta).

Non intimidei a ninguén.
Porque me provocaron.
Non o sei.

Porque son distintos en algo (xitanos, paio, doutros sitios).

Porque eran máis débiles.

Por molestar.

Por gastar unha broma.

Outros.....

¿Cales son ao teu parecer as dúas formas máis frecuentes de intimidación ou maltrato entre compañeiros?

Poñer alcumes ou deixar en ridículo.

Facer dano físico (pegar, dar patadas, empurrar).

Rexeitamento, illamento, non se xuntar.

Ameazas.

Non o sei.

Roubo.

"Non lles fago nada".

¿Con que frecuencia se dan intimidacións no teu centro?

Moitas veces.

Poucas veces.

Nunca.

¿Cantas veces participaches en intimidacións aos teus compañeiros?

Nunca.

Poucas veces.

Moitas veces.

¿Que pensas dos rapaces e rapazas que intimidan outros compañeiros?

Paréceme mal.

Nada, paso do tema.

É normal que pase entre compañeiros.

Fan ben, terán os seus motivos.

¿Por que cres que algúns rapaces intimidan outros? (podes elixir máis dunha resposta)

Non o sei.

Porque se meten con eles.

Porque son máis fortes.

"Porque lle pegaron de pequeno ou viu cousas".

"Porque son feos ou non estudan ben".

Por gastar unha broma.

¿Que adoitas facer cando un compañeiro intimida a outro?

Nada, aínda que creo que debería facer algo.

Intento cortar a situación persoalmente.

Nada, paso do tema.

Aviso a alguén que poida parar a situación.

¿Cres que habería que solucionar este problema?

Si.

Non se pode solucionar.

Non sei.

Non.

¿Que tería que suceder para que se arranxase?

c. Que se faga algo (explica brevemente que):

b.Non sei.

a.Non se pode arranxar.

Os mestres:

"Castigalos sen recreo, campionato, poñerlle un parte...".

"Falar cos pais".

"Que estean máis atentos".

"Expulsalos por un tempo".

"Falar co `causante`"

As familias:

"Avisar á nai".

"Castigalos".

"Ensinarlles o maltrato e as súas causas".

"Dicirlle que non o faga".

"Medidas estritas".

"Falar cos fillos para que deixen de intimidar".

Os compañeiros:

"Non saben qué facer".

"Facer teatro para que saiban o que se sofre".

"Deixarme en paz e deixar de chincharme".

"Falar co amigo e conseguir que se controle".

"Axudalo a que aprenda que todos somos iguais".

Se tes algo que engadir sobre o tema que non che preguntamos, podes escribilo a continuación. Se queres escribir o teu nome, este é o momento de facelo:

Hai veces que as mestras do patio non se enteran das pelexas nin das intimidacións.

Un neno intimida seguido e logo chora de vítima.

Que deixen de acusar á xente que non fixo nada e deixala en paz.

Que se controle e que un mediador fale con el.

Isto tense que acabar pero ninguén sabe cómo.

As veces o que non fixo nada queda castigado.

INDICADORES ESCOLARES SOBRE UN POSIBLE CASO DE ACOSO ESCOLAR

	CONDUTAS	Sempre	A veces
REAÇÕES SOCIAIS	Cambios nos tempos de chegada e saída da escola		
	Cambios nos itinerarios de ida e volta ao centro		
	Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) no centro		
	Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) fóra do centro		
	Busca acompañarse de persoas adultas		
	Busca da soidade no centro		
	Busca da soidade fóra do centro		
	Abandono de actividades que antes lle interesaban sen razón aparente		
	Descoida o seu aspecto físico		
ESTADOS DE ÁNIMO			
ESTADOS DE ÁNIMO	Estado de ansiedade		
	Preocupación		
	Pechamento sobre si mesmo/a		
	Desconfianza		
	Desinterese		
	Tendencia á tristeza e a chorar facilmente		
	Nerviosismo repentino		
	Dificultades de comunicación nas tarefas		
	Dificultades de comunicación nas relacións co grupo		
	Cambios de humor		
	Molestias físicas (vómitos, dores...)		
	Diminución da autonomía persoal		
	Inseguridade, desconfianza en si mesmo/a		
	Negativa a falar sobre a situación		
Actuacións agresivas			
ACTITUDES NA TAREFA ESCOLAR			
ACTITUDES NA TAREFA ESCOLAR	Dificultades de concentración nas tarefas		
	Actitude negativa ante as tarefas		
	Diminución da calidade dos seus traballos		
	Actitude pasiva xeral (tenta pasar sempre desapercibido/a)		
	Actitude pasiva ante situacións violentas nas que non está implicado/a		
	Prefire traballar só/soa		
	Baixa no seu rendemento escolar		
	Diminución da autoestima		
	Puxéronlle alcumes que non lle gustan		
	En actividades de grupo non é elixido/a		
	Desaparécenlle pertenzas escolares ou persoais		
	Actitude pasiva		
	Fai actividades ou tarefas que non lle corresponden		
	Non se presta para participar en actividades voluntarias		
	Desinterese en actividades a realizar fóra do horario habitual		

INDICADORES FAMILIARES SOBRE UN POSIBLE CASO DE ACOSO ESCOLAR

	CONDUTAS	Sempre	A veces
REACIÓNS SOCIAIS	Cambios nos tempos de chegada e saída da escola		
	Cambios nos itinerarios de ida e volta ao centro		
	Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) fóra do centro		
	Busca acompañarse de persoas adultas		
	Busca da soidade fóra do centro		
	Abandono de actividades que antes lle interesaban sen razón aparente		
	Descoida o seu aspecto físico		
	Comentarios negativos sobre a súa clase ou o seu centro escolar		
	Prefire quedar na casa a saír		
ESTADOS DE ÁNIMO			
ESTADOS DE ÁNIMO	Estados de ansiedade		
	Preocupación		
	Pechamento sobre si mesmo/a.		
	Desconfianza		
	Desinterese		
	Tendencia á tristeza e a chorar facilmente		
	Nerviosismo repentino		
	Cambio nas rutinas relacionadas co sono		
	Cambio nas rutinas de alimentación		
	Cambios de humor		
	Molestias físicas (vómitos, dores...)		
	Inseguridade, desconfianza en si mesmo/a		
	Actuacións agresivas (malas contestacións, agresividade con irmáns/ás...)		
ACTITUDES NA TAREFA ESCOLAR			
OUTRAS ACTITUDES	Actitude negativa ante as tarefas escolares		
	Diminución da calidade dos seus traballos		
	Desaparécenlle pertenzas escolares ou persoais		
	Fai actividades ou tarefas que non lle corresponden		
	Pide máis cartos dos habituais		
	Deixa de recibir visitas, chamadas ... de amigos/as		
	Nerviosismo en momentos de saír da casa		
	Nerviosismo ante o teléfono, uso de Internet, móbil...		
	Rompe pertenzas, traballos... sen razón		
	Desinterese en actividades que antes lle interesaban (deporte, cine, música...)		
	Non quere falar das súas relacións		